Damir Miloš

Bijeli klaun

Damir Miloš

Bijeli klaun

roman

11. izdanje

Edicija:	Bijeli klaun, knjiga 4
Nakladnik:	MEANDARMEDIA d.o.o.
	www.meandar.hr
Za nakladnika:	Branko Čegec
Urednik:	Branko Čegec
Ilustracije:	Lovro Artuković
Design:	Bestias
Layout:	MEANDARMEDIA
Tisak:	Kika Graf

ISBN 978-953-334-134-7

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000942065

Printed in Croatia 9/2016.

bijeli juaun

Damir Miloš

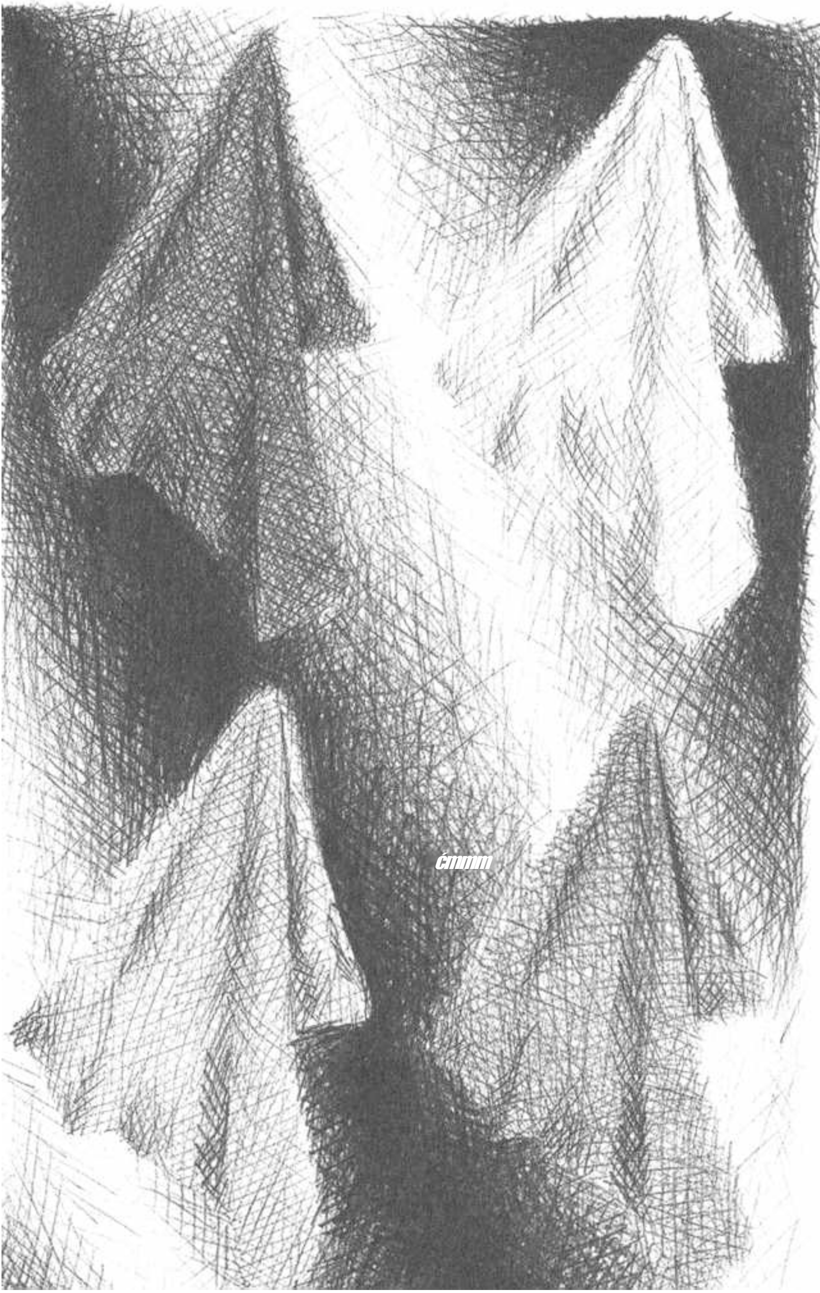
10. izdanje

Ilustrirao

Lovro Artuković

plava krpa

žuta krpa

TAJNA

Prije negoli kažem tko sam, što radim i odakle dolazim, moram ispričati priču koju su i meni često pričali. Priča je to iz davnine, kad na zemlji još nisu živjeli ljudi.

Tisućama godina prije ljudi svijetom su uz pomoć vjetra vladale biljke. Iako su biljke nepokretne, vjetar je njihovo sjeme raznosio na sve strane svijeta pa nije bilo mjesta na kojem nije rasla neka biljka. Sve do mora. A u moru biljke su rasle kao alge.

Životinje su, kao i danas, bile divlje. Napadajući jedna drugu među biljkama su tražile utočište.

Za razliku od današnjih biljaka, u to vrijeme biljke su bile mnogo niže. Bilo ih je više, ali tada još nisu rasle kao šume. Životinje su bile niže od biljaka, ali ni biljke nisu bile od njih mnogo veće. Bile su podjednake.

Kako su već tada biljke bile raznobojne, neke su životinje, da bi se što bolje sakrile, počele mijenjati boju.

Uz crveni grm bile su crvene, a dok čuče u travi, zelene. Nastala je zbrka. I nije prošlo mnogo godina kad se dogodilo najgore. Više nitko nije znao koja je čija boja. Zmija je na grani bila zelena, u vodi plava, dok je jela jagode crvena, a kroz cvijeće šarena. Tako su i životinje počele griješiti. Kad bi se neka od njih htjela u grm sakriti i granom se pokriti, umjesto grane uhvatila bi zmiju! Jer zmija je bila kao grana. Aja-jaja-jaaaaa...

Srećom, biljke su bile domišljate pa su one same stale na kraj toj strahoti. I to tako da su neke postale zimzelene. Umjesto šarenih cvjetova cijele su godine zadržale zeleno lišće. Istina, u početku se činilo da to i nije važno, ali uskoro se moglo vidjeti da su biljke bile vrlo lukave. Evo zašto: da bi rasle, biljke moraju imati listove, jer listovima upijaju toplinu sunca, a sve dok nije bilo zimzelenih, biljkama je lišće u jesen otpadalo. Mogle su rasti samo ljeti i u proljeće. Kad su se pojavile zimzelene, počele su rasti cijele godine. Uskoro su zimzelene postale mnogo više nego druge biljke. Izrasle su u šume. Sitno se bilje povuklo na njihove rubove, na livade i proplanke, gdje i danas cvjeta kad dođe proljeće.

Danas šume više nisu raznobojne, već zelene, a životinje su prestale mijenjati boju. Tako je, napokon, sve dobilo svoju boju, a neke životinje više nisu divlje. Postale su domaće. Šume su zelene, more plavo, cvijeće i

ribe raznobojne, a leptiri i ptice mogu imati kakvu hoće boju — jer oni lete.

Ljudi ne mogu letjeti pa moraju imati uvijek jednu boju. Ali, ljudi ne vole biti isti kao i drugi, pa danas žive ljudi u bojama. Ima ih crvenih, bijelih, žutih, crnih, a priča se da se mogu sresti plavi i zeleni.

Eto, to je priča koju sam često slušao u svojoj kući, iako mi nemamo i nikada nismo imali kuću. Mi imamo šator. Moj je tata klaun. I moja je mama klaun. Neprestano putujemo s našim cirkusom iz grada u grad, na nekoj livadi podignemo šareni šator i tako zarađujemo za život.

Možete li sada zamisliti kolika je moja tuga kad vam kažem da ja ne razlikujem boje?! Da... ja ne vidim boje! Ja znam da one postoje, da na svakom predmetu, na svakoj ptici, čovjeku ili ribi ima neka boja, ali ja ih ne vidim. Meni je sve sivo... sivo... to su moje boje. Dan je svjetlosiv, noć tamnosiva, ponekad i crna jer nema svake noći sivih zvijezda. Mačka je siva, ili siva sa sivim pjegama, tigar je crno-bijeli, miš je siv, zebra je ista kao i tigar, leptiri su sivkasti na sive točkice, ptice imaju divno sivo perje, more je sivo, ili tamno sivo prije kiše, jabuka je siva, svi se konji zovu Sivko, najviše volim jesti sive banane... eto...

Često mislim da su boje negdje iza mene. Naglo se okrenem, ali one nestanu... sve je ponovno sivo...

Tužno je to. Nitko, baš nitko osim mame i tate ne zna da ja ne razlikujem boje. To je moja istina. Mama i tata su obećali da nikome neće reći. Oni su bili vrlo zabrinuti. U početku mi nisu vjerovali. Tata me pitao da mu donesem plavu krpu, a ja njemu crnu. Mama pita za crvenu, a ja žutu... I tako još mnogo pogrešnih krpa. Na kraju su shvatili da se ja ne šalim.

— Kakav ćeš ti biti klaun kad ne razlikuješ boje?

Nisu se oni ljutili na mene, ali nisu mi htjeli ni lagati. Rekli su iskreno da oni ne znaju mogu li postati klaun ako ne naučim razlikovati boje.

Otada, a imao sam šest ili sedam godina, počeo sam tražiti boje. Na predstave svoga cirkusa sve sam rjeđe išao jer bih se rastužio gledajući klaunove. Zato sam najčešće šetao oko šatora i danima, godinama, razmišljao kako se mogu naći boje.

Neću sada pričati potanko što sam i kako sam pokušao naći boje jer to bi potrajalo tisuće stranica. Reći ću samo nekoliko primjera.

Prvi na primjer:

Bio sam kod doktora, iako se bojim injekcije, i molio ga da me ubode jednom plavom, jednom ljubičastom i zelenom injekcijom. Ali, samo se nasmijao. Ubo me jednom bezbojnom. Kaže za grlo. Ah!

Drugi na primjer:

Kupio sam naočale u bojama. Jedno je staklo bilo plavo, drugo žuto. To mi je pokazao prodavač. Ništa nisam vidio. Razbio sam ih udarivši glavom o stup. Kada sam ih htio popraviti, nisam znao koje je staklo žuto a koje plavo.

Treći na primjer:

Uvijek sam gledao televiziju u boji, ali nikada nisam znao je li film koji gledam crno-bijeli ili u boji.

Iz tih nekoliko na primjera vidi se kako sam se mučio. Trajalo je to sve dok jednog dana nisam sreo sijedog, slijepog starca. Možda i nije bio sijed, ali starci su najčešće sijedi. Sivi.

STARAC

Naš šator bili smo podigli na livadi uz rub šume. Nisam odlazio na predstave, već sam šetao puteljkom kroz šumu razmišljajući o bojama. Hodao sam polako, nogama razgrćući lišće, kao da ću ispod lišća nešto... Kad! Netko hoda?! Čuju se koraci?! Htio sam pobjeći jer prvi sam put u toj šumi... Sijedi slijepi starac. U jednoj je ruci nosio štap, u drugoj vreću. Štapom je lupkao po zemlji, kamenju, pipkajući šumsku stazu. Pomislio sam da se izgubio, pa sam ga upitao:

— Mogu li vam pomoći?

On se zaustavio i, umjesto da mi odgovori, pita me:

— Sinko, zašto misliš da je meni potrebna pomoć?!

Nisam znao što kazati?! Kako on zna da sam ja dječak, zar on nije slijep?! Ah, da. Sigurno po glasu. Šutio sam. On je slijepac, a k tome i u šumi. U šumama često zalutaju i oni koji dobro vide. To sam htio reći:

— Pa... ovaj, mislio sam da ste zalutali... da ste se izgubili...

Ali nije se on izgubio. On je brao gljive! Vreća koju je nosio bila je puna gljiva. Čudio sam se:

— Ali... pa kako vi... kako vi tražite gljive kad ste slijepi?! Mislim, kako ih nađete?

— Nije to teško — odgovori on mirno i sjedne na kamen. — Eto, dok hodaš ovim puteljkom ponekad te grije sunce, a ponekad ne. Kad uđeš u hladovinu, malo je hladnije. Ja jesam slijepac, ali čovjek ne mora gledati da bi osjetio gdje je hladnije, a gdje toplije. Je li tako?

Odgovorio sam da je baš tako.

— Eto. Vidiš, neke su sjenke suhe, a neke pune vlage. Kada dođeš u vlažnu hladovinu, udahneš, omirišeš zrak i ako osjetiš nešto kiselkasto u zraku, onda tu ima gljiva. Sagneš se i ubereš ih. Vidiš da to nije teško. Istina, teško je kad puše vjetar jer vjetar nosi mirise na sve strane, ali po vjetru se ne beru gljive.

Kad je to rekao, pomislio sam da će ustati. Ustao je. Mislio sam kako bi lijepo bilo kad ne bi odmah otišao. Nije otišao. Kao da se zagledao u mene.

— Hoćeš li još nešto pitati? — i čeka... čeka... Da, htio sam još mnogo toga pitati, ali se nisam mogao odmah sjetiti. Ipak, nešto sam smislio:

— A kako znate koje su otrovne? — uh, dobro sam se sjetio.

— Ha, ha... — nasmije se starac — kako znam da nisu otrovne? Pa vidiš da znam. Živ sam, nisam se još otrovao. To je teško objasniti, a ti dobro vidiš pa ti i ne bi koristilo. Je li tako?

Što sam drugo mogao reći nego da je tako. Vidim da je živ, da se nije otrovao...

— A ti, dječače? Ti si nešto izgubio? Ti nešto tražiš? — iznenada me upita starac.

Iznenadio sam se. Otkud on zna da ja nešto tražim?! Ja sam ga tek sada upoznao?! Zato sam bio hrabar:

— Kako znate da ja nešto tražim? Tko vam je to rekao?!

Nakašljao se, nasmiješio, ponovno sjeo na kamen i rekao:

— Slušaj me, dječače, onaj tko se nekamo uputio, onaj tko zna kamo ide, taj hoda čvrstim korakom, brzo korača. Onaj tko od nečega bježi, trči lijevo, desno, spotiče se, okreće pa i pada. Tebi se ne žuri, ti ne bježiš, ti nešto tražiš. Nogama šuškaš po lišću, razgrćeš ga, dišeš polako... tražiš! Ali, u šumi je teško nešto naći ako ne znaš gdje se to nalazi. Zato, reci. Ja dobro poznajem ovu šumu, a ti nisi odavde. Prvi put si ovdje, prvi put te srećem.

Nisam htio odmah reći što tražim. Bojao sam se. Što ako starac kaže da u ovoj šumi neću moći naći boje?! Gdje da ih poslije toga tražim? Sve sam pretra-

žio, sve! More, livade, planine, sela, rijeke... vrlo mudar. Znao sam to slušajući ga kako govori. Zato sam ga oprezno upitao:

— A znate li vi, starče, koje je boje trava?

— Trava?! — začudi se starac. — Ova ovdje trava? — i pokaže štapom na travu.

— Da. Ova trava.

— Ova je trava zelena — odgovori slijepi starac.

— A kako vi to znate? Zar vi niste slijepi?

Kad sam ga to upitao, odložio je štap, malo se zamislio pa nastavio:

— Slušaj, dječače, ja boje ne gledam očima. Ja ih mogu namirisati, mogu ih opipati, ili čuti. Zelena miriše na travu, bijela je hladna, ima je najviše kad padne snijeg, crvena je topla, razlijeva se iz vatre, toplija od žute jer žuta je boja dana, boja Sunca, prozirna je boja glatka kao led, ili staklo, smeđa se čuje iz daljine kada zvona zvone, vjetar donosi sivu, a često i kišu. Plava je duboka ili visoka...

Pričao je tako starac, a ja se nisam mogao načuditi njegovim riječima. Odjednom sam bio pun nade, mislio sam da i ja mogu naći boje, da ću ih i ja jednog dana moći razlikovati, da ću moći prstom pokazati plavu i žutu, da ću na jednu stranu slagati ljubičaste krpe, a na drugu crvene... Povikao sam:

— Starče?! Koje sam ja boje?

Sada se on uozbiljio. Ispružio je ruku, uhvatio me za rame i dlanom mi prešao preko obraza. Mislio sam da traži moju boju, da će napipati moju boju i reći... Ali, rekao je:

— Dječače, to moraš ti sam otkriti.

Eto, krivo sam pitao. Htio sam reći da mi oprosti, ali on reče prije mene:

— Ti sigurno ne razlikuješ boje?

— Da — rekao sam veselo iako je to tužno, ali pomislio sam da će mi on pomoći da ih nađem.

— Dobro, dobro, dječače. Pođi ti sad svojoj kući, pa za dan ili dva prošetaj ovim putem. Ja ću biti ovdje i možda ću ti objasniti kako se traže boje.

Gledao sam ga. Dan ili dva?! Pa to je tek sutra ili prekosutra?! Zašto mi odmah ne kaže?! Uplašen molio sam ga:

— Ali starče, ja nemam kuću! Mi nemamo kuću, mi imamo šator. Ja živim u cirkusu. Što ako sutra otputujemo?!

— U cirkusu? — iznenadi se starac. — Što ti radiš u cirkusu?

Odgovorio sam tužno da još ništa ne radim, da samo jedem i spavam, da učim za školu, i da ne mogu ništa raditi jer ne razlikujem boje. A kod nas je sve u bojama. Koliko samo boja na sebi imaju klaunovi. Starac me umirio:

— Ne boj se. U ovom mjestu ima mnogo djece. Vi ćete ovdje ostati najmanje mjesec dana. Dođi sutra ili prekosutra.

Pokupio je vreću i lupkajući štapom otišao putem kroz šumu. Okrenuo se, znao je da gledam za njim, i mahnuo mi. Mahnuo sam i ja njemu... i začudio se. Kako ja mogu mahati nekome tko ne vidi?! Ali, starac je sigurno znao da sam mu mahnuo... Mudar je on...

ZMAJ

Trčao sam kući sav sretan, iako mi nemamo kuću. Nikome nisam ništa govorio, ni djevojčici koja je sjedila na klupi pokraj šatora i čekala me. Mi se uvijek igramo zajedno. Ona je kćerka krotitelja tigrova i vrlo je zabrinuta za svoje zube. Misli da su joj previše narasli jer se često igra s tigrovima. Ali nisu, ona to samo misli. Izgleda kao svaka druga djevojčica, samo je mnogo ljepša. Ima dugu kosu, a ljudi govore da ima bistre oči. To je točno, još nikada nije imala mutne, ili prljave oči. Dok je bila manja, gledala je lijevim okom ulijevo, a desnim udesno. Nikada nisam znao kamo gleda. Dugo je nosila naočale s jednim staklom, a umjesto drugog stakla bio je nalijepljen flaster. Mislio sam da su vrlo siromašni i da nemaju novaca za drugo staklo, ali tata je rekao da je od doktora dobila takve naočale. Jadan doktor. Bio sam sretan kad ih je prestala nositi, a od tada i dobro gleda. Gleda isto kao i ja kad se gledam u ogledalo. Potpuno ravno i mirno.

Jučer se naljutila na mene jer je htjela da za nju uhvatim plavog leptira, a ja sam uhvatio crvenog.

— Neću crvenog, hoću plavog! — vikala je.

Što mogu kad su leptiri vrlo slični. Svi su isti, sivi sa sivim točkama. Da je rekla jednog bez pjega, ja bih ga donio. Nisam ja kriv!

Dok sam prolazio pored nje, dala mi je pismo. Na papiru je pisalo moje ime, a prva rečenica:

“Ljuta sam kao tigar!”

Dobro, pomislio sam pročitavši prvu rečenicu, ako je ljuta kao što piše, bolje da ja ništa ne govorim. Otrčao sam kući i nastavio čitati:

“Gdje si čitav dan? Nisi bio niti na probi niti na predstavi. Bilo je više od stotinu ljudi. Svi su mi pljeskali. Za nagradu mama će mi kupiti novu haljinu, i od sada ću nastupati u novoj haljini s crvenim ružama. Više neću nositi zelenu haljinu. Bacit ću je tigrovima. Ako se ti ljutiš na mene kao što se ja ljutim na tebe, piši mi. Ako se ne ljutiš, dođi se igrati kad pročitaš ovo pismo.”

Eto, to je pisalo u njenom pismu. Ona zna da ja imam neku tajnu, ali sigurno ne zna da je moja tajna nešto s bojama. Ipak, ovo je pismo vrlo neobično. Prepuno je boja?! Plava haljina, crvene ruže, zelena haljina... Možda ona ipak nešto zna?! Možda je ipak otkrila moju tajnu?

Naljutio sam se i odlučio napisati pismo. Prije nego što sam to učinio, dobro sam razmislio o svemu što mi je rekao starac. Da je plava duboka, ili visoka, da je žuta topla, ali ne tako jako topla kao crvena, da je siva kao kiša... Dosta! To će mi biti dovoljno za ovo pismo. Iznenadit će se ona. Neće ni pomisliti da ja ne razlikujem boje!

"Ljutim se, zato ti i pišem!

Ja imam previše posla da bih se cijeli dan igrao. Ni sada nemam vremena jer je na stolu sve prepuno hrane i ako je ostavim, mogla bi se pokvariti. Mama je skuhala crvenu juhu koju nećemo jesti sve dok ne požuti. Tata je natočio veliku čašu plavog vina, a meni je dao da kušam kada je na dnu čaše ostalo malo prozirnog vina. Nisam se napio iako sam veseo, jer je tata obećao da ćemo sutra poslijepodne ići na izlet i trčati po zelenoj travi. Vratit ćemo se tek kasno predvečer. Ako padne ona dosadna siva kiša, nećemo ići na izlet. Gledat ćemo televiziju u boji.

I sutra ću se ljutiti. Piši."

Kad sam napisao pismo, stavio sam ga u omotnicu i odnio u šator u kome spava obitelj krotitelja tigrova. Pismo sam gurnuo ispod vrata, iako to nisu vrata jer naši šatori nemaju vrata.

Od svega toga bio sam umoran pa sam legao u krevet. Mama i tata su imali predstavu. Čuo sam kako im se ljudi smiju. Oni imaju još tri prijatelja, tri klauna. Nastupaju svi zajedno.

Počeo sam spavati. I, kako se to često događa, sanjati. Ali, odmah sam otvorio oči. Bio sam strašno umoran, nisam htio sanjati, htio sam samo mirno spavati. Ali, od umora, oči su se same zatvorile. I odjednom, na leđa mi se baci strašan zmaj.

Nije on bio tako strašan jer sanjao sam ga već nekoliko puta, ali on je htio da ga ja tako zovem — strašni zmaj! Izgledao je kao i svaki drugi zmaj. Jedino što nikad nisam znao koliko ima ušiju. Mislim da ih ima najmanje četiri. Jednom sam mu zatvorio sva četiri uha, ali on me ipak čuo. Znači da ih ima još negdje. Možda na repu? No, repu se nikad nisam usudio približiti jer mu je rep pun bodlji. Tamo negdje, između bodlji, sigurno ima još neko uho.

Reče mi neka se ne pretvaram da samo spavam kad on dobro zna da ja sanjam. Okrenuo sam se na drugu stranu. Bio sam miran. Znao sam da mi ne može ništa, kao i svaki san. Kad, zagrmi on bacajući na sve strane onu svoju vatru:

— Slušaj ti, mišu najobičniji! Da te nije strah ti bi se sa mnom tukao, a ne bi ovako mirno ležao. Kukavico! Brani se!

Nisam znao što da učinim. Dosadio mi je. Još jednom otvorim oči. Odmah je nestao. Ali, sada sam već bio vrlo pospan. Morao sam ih ponovno zatvoriti... I, eto njega:

— Čuj, ti balavče bezobrazni, ako se tako budeš prema meni ponašao, otet ću onu tvoju princezu i više je nikada nigdje nećeš vidjeti!

Oooooooo, kako je dosadan. Strašno dosadan. Uvijek ista priča! Iako nisam htio s njim razgovarati, morao sam mu nešto reći:

—Znaš što, strašni zmaju, ako si ti tako strašan, otiđi tamo gdje spava moj tata pa ukradi njegovu ženu. Hajde, strašni zmaju, otmi moju mamu ako te nije strah!?

Kad je to čuo, prestrašio se, rekao neka šutim, da je meni lako jer imam tatu, a što će on, bez ikog svog?! I:

— Ja nemam tatu da se tuče s tvojim tatom! — zaplače.

Počešao sam ga po rogu, mislio sam da će ga to umiriti:

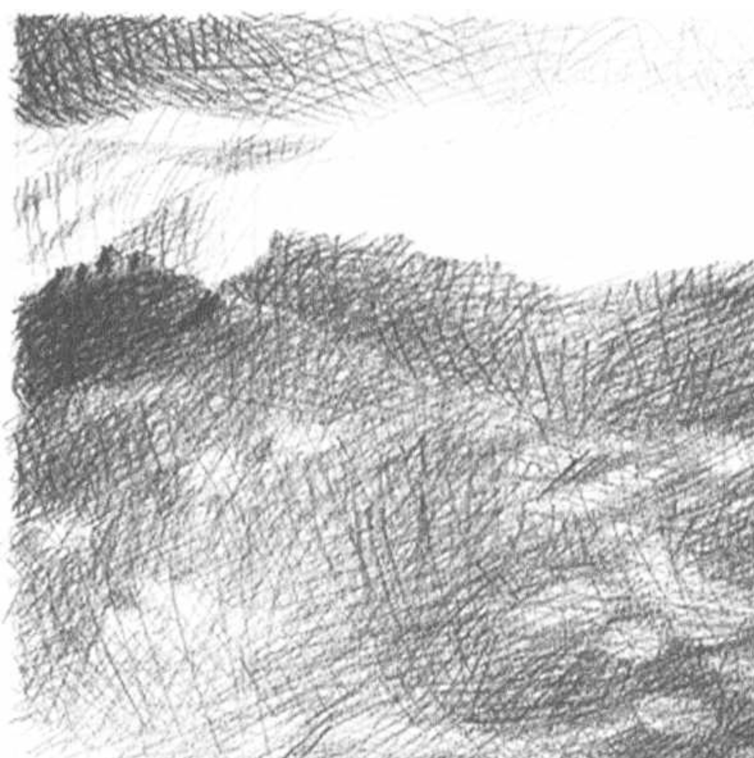
— Šuti i lezi mirno pored kreveta dok se ja ne probudim. Legao je, iako nevoljko, i sebi u rep mrmljao:

— Dobro, dobro, neka ti bude... ali da znaš da ću te sutra rastrgati... i onu tvoju...

Morao sam malo vikati da se smiri:

— U redu, u redu! Samo sada spavaj! Umoran sam! — napokon. Zaspao je sav u dimu.

blizu

flgttl
mm

PITANJA

Bila je nedjelja pa sam spavao koliko sam mogao. Mama me nije budila, nisam morao u školu. Da, da. Iako se mi neprestano selimo iz jednog mjesta u drugo, ja idem u školu. Mjesec dana u jednu, petnaest u drugu, i tako ću sve dok ne završim osmi razred. Zatim ću u prvi srednje škole, i tko zna koliko će to trajati... Ali, danas je nedjelja pa je svejedno u kojem smo mjestu. Nedjeljom se nigdje ne ide u školu.

Ipak, ova se nedjelja razlikuje od svih dosadašnjih. Prvi put sam zažalio što me mama nije probudila. Bilo je već gotovo podne kad sam istrčao na livadu. Odjurio sam u šumu potražiti starca. Rekao je da dođem danas ili sutra, ali nije rekao u koliko sati. Mogao sam ga potražiti već u sedam ujutro.

Nisam uopće gledao oko sebe, već u daljinu ispred sebe, trčeći, ne bih li što prije ugledao starca. Ali, njega

nije bilo. Nigdje?! Ni na livadi, ni u šumi, niti na putu... gdje je?!

Umoran, jedva sam stajao na nogama, tužnim korakom vraćao sam se... Evo ga! Sjedi na samom rubu šume?! Pa kako ga nisam vidio? Dva sam puta ovuda protrčao? Zadihan došao sam do njega:

— Tu ste? A ja vas tražim...

Ustao je, štapom pokazao na kamen da sjednem i malo odahnem. Sjeo sam i odahnuo. Kad me više nije čuo kako dišem, rekao je:

— Čuo sam ja tebe kako trčiš, i sakrio se.

— Sakrili ste se? Zašto? Pa rekli se da dođem? — čudim se ja.

— Nije dobro kad je čovjek vrlo znatiželjan i vrlo uzbuđen. Eto, ovo je pravo vrijeme za razgovor. Ispuši se... — reče starac i zašuti.

Nisam znao što ga prvo pitati, pa ga upitam tek tako, bez veze:

— Koliko je sati?

On šuti. Nije čak ni glavu okrenuo prema meni. Možda nema sat? Možda se naljutio jer slijepca se ne pita koliko je sati. Ne, on sigurno zna koliko je sati. On to zna po toplini i hladnoći. Ili se naljutio zbog nečeg drugog. Ali zbog čega? Ja nisam ništa učinio. Cijeli dan trčim po šumi i tražim ga. Nisam mogao šutjeti:

— Jeste li gladni?

On i dalje šuti. Nisam više znao što pitati pa sam i ja šutio. Ali, nisam dugo izdržao:

— Zašto se ljutite?

Šuti! Pa dobro, pomislih, što se sad tu može. Možda je najbolje da ja sada odem. Možda je on tužan? Ljudi, kad su tužni, često žele biti sami... Gledao sam ga još trenutak. Ništa... Ustao sam, tiho rekao “do viđenja”, i uputio se puteljkom prema cirkusu. Nisam učinio ni pet koraka, a on je progovorio:

— Lijepo je imati prijatelja s kojim se može šutjeti.

Okrenuo sam se prema njemu. Štapom je pokazao na kamen na kojem sam do tada sjedio. Smiješio se. Vratio sam se.

Dugo smo šutjeli o svemu. Razmišljali smo o svemu. I, kad se više nisam nadao da će nešto reći, začuo sam njegov ozbiljni glas:

— Prvo što moraš naučiti da bi upoznao boje jesu pitanja. Prvo moraš naučiti dobro pitati. Jer, ako ti mene krivo pitaš, ako me na primjer upitaš koja je ovo boja, ja ti odgovorim plava, ti i dalje nećeš znati kakva je to boja. Razumiješ?

Gledao sam ga. Ne znam... možda razumijem, a možda ne. To sam i odgovorio:

— Možda razumijem, a možda i ne. Ne znam...

Starac se veselo okrenuo prema meni.

— Dobro! — reče starac — to je dobro. Ne može se

sve odmah razumjeti. Najteže je dobro pitati. Ali, da budemo sigurni, da budemo sigurni da si razumio, pitaj me. Hajde, pitaj!

Gledam ga. Ne razumijem. Što da pitam?! Šutim. Htio sam reći kako je lijepo imati nekog s kim se može šutjeti, ali on je uporan:

— Pitaj me.

— Što da pitam? — bio sam već ljutit.

— Pitaj: koje je boje plava boja?

Gledam ga. Još uvijek ne razumijem. Dobro, mislim, neću se sada svađati. Pitam:

— Koje je boje plava boja?

— Plava je boja plave boje — odgovori mi starac i smješka se. Okrene glavu prema meni pa lupkajući štapom upita još jednom:

— Eto, jesi li sada naučio kakva je plava boja?

Šutim. Nisam naučio. Da je plava boja plava, to sam i prije znao. Zato sam rekao:

— Nisam.

— Eto. Ja sam ti odgovorio na tvoje pitanje. Ti si pitao koje je boje plava boja. Razumiješ li sada da je to pitanje bilo krivo pitanje?

Razumijem. Kimam glavom kao da.

— Eto tako. Znači da si krivo pitao! — i šuti.

Dobro, pomislim ja u sebi, krivo sam pitao, istina je. Ali, kako bih trebao pitati?! Pitam:

—A kako bih trebao pitati?

Šuti, šuti, šuti, a onda štapom pokaže u daljinu:

— Tamo negdje sigurno je neka velika, golema planina. Tamo negdje ona je velika, ali odavde gledana, s ovog mjesta, ona izgleda manja od ovog mog štapa. Ja bih, na primjer, pitao: je li maleno bliže od daleko?

Čudio sam se. Gledao sam u njega. On je možda nešto popio pa sada ne zna što govori... Ali, to se nisam usudio pitati. To je sigurno krivo pitanje. On nikada ne pije. Ali, što je to on rekao? Je li maleno bliže od daleko?! Ja to ne razumijem... Rekao sam:

—Ja to ne razumijem.

Ustao je, uhvatio me za rame, dva puta potapšao i nasmiješen rekao:

— Nije to ništa neobično. U početku se ne mora sve razumjeti. Ali, ako dobro razmisliš o svemu što smo danas razgovarali, možda ćeš naučiti razlikovati boje. Dobro razmisli i nauči se postavljati pitanja. Dobra pitanja. Eto, to neka ti bude prvo što moraš učiniti. I kad budeš smislio dobro pitanje, dođi ponovno ovamo. Ja ću te čekati.

Gledam... on odlazi... pozdravlja me... Ja sjedim i čudim se. Kakve veze imaju pitanja s bojama?! Ipak, znao sam da je on mudar.

PRINCEZA

Zato, o svemu ovome moram dobro razmisliti jer znam da starac ne laže. Treba dobro razmisliti!

Dotrčao sam natrag u cirkus. Ljudi su upravo izlazili iz šatora. Predstava je završila. Smijali su se, govorili što je bilo najljepše, najsmješnije.

— Jesi li vidio kako je onaj klaun udario onog drugog klauna?

— Da. Baš su veseli. Samo se mlate.

Požurio sam u naš šator. Umoran od trčanja i od nemogućih pitanja htio sam odmah leći u krevet. Mama me nije pustila sve dok nisam nešto pojeo, a tata je htio ispričati jednu priču. U početku priča je bila zanimljiva, ali ja nisam imao vremena. Molio sam ga da priču ispriča mami jer ja moram nešto misliti. Mama se nasmijala, ni ona nije htjela slušati priču. I ona ima nešto za razmišljanje.

— Pa dobro, pričaj je sam sebi, tiho, da nikome ne smetaš. Tata je sjedio i gledao nas. Malo mamu, zatim mene, ponovno mamu, a kad me htio po treći put pogledati, mene više nije bilo. Otišao sam u sobu.

Zaspao sam. Nije prošlo ni pet minuta, a na leđima zmaj. Riga vatru. Ovaj put naljutio sam se vrlo ozbiljno. Vičem:

— Čekaj! Ne divljaj! Zar ti ne znaš ništa drugo? Samo bi se tukao! Zar nisi čuo priče o dobrim zmajevima, zar ne znaš da su nekada i takvi postojali?

Gledao me čudno, ali samo za trenutak:

— Sad ću te rastrgati jer govoriš gluposti! Nikada nije postojao ni jedan dobar zmaj! Nikada! Dobar zmaj nije zmaj! Dobar se zmaj zove glista! A sada ću tvoju princezu na komadiće rastrgati jer je nema tko braniti. Jadna princeza.

Ustao sam i viknuo glasnije od njega:

— Lezi tu i da se nisi maknuo dok mama ne dođe!

Ali, to ga je još više naljutilo:

— Leći ću tek kad vas sve pojedem i kuću vam spalim!

Tada se sjetih! Pričekao sam da se malo smiri pa ga upitam:

— Je li maleno bliže od daleko?

Gleda me. Ne zna što će reći, okreće se, ne zna zašto da se ljuti. Ne zna kamo da gleda pa me gleda ravno u

oči. Još jednom pljune malo vatre pa sjedne na pod i tihim glasićem zamoli:

— Probudi se... molim te, probudi se...

— A ne, ne! — rekoh veselo — sad ću te nešto pitati!

— Molim te... probudi se... moraš rano ustati, sutra ideš u školu, sigurno nisi sve naučio... probudi se... — moli me zmaj i plače.

Plakao je tako strašno da je suzama svu vatru u grlu ugasio. Kašljao je dim. A ja ne popuštam:

— Je li teško bliže od daleko?

— Khhhkh... khkggggk... haaaaggrkhhh... upohkmo-okć... hkkhuuu... prhkobudhki seee... uuuu...

Nisam ga htio više gnjaviti. Bojao sam se da se ne uguši. Zato ga upitam:

— Hoćeš li biti miran?

— Hoću, hoću, učinit ću sve što želiš samo me nemoj više ništa pitati — odgovori zmaj brišući suze maramicom.

— Odakle ti ta maramica? — začudim se ja.

— Od jedne princeze... — suzi on i dalje.

— Rastrgao si je?! — uplašim se ja.

— Ne... otišla je. Rekla je da me više ne voli... Molio sam je da mi ostavi ovu maramicu za uspomenu... — Sad već manje plače.

— Dobro, nemoj više plakati, hajdemo razgovarati — predložim mu da se što prije smiri.

— Nećeš me više ništa pitati? — ne vjeruje mi on.

— Neću — obećam mu.

Kad je to čuo, skoči na sve četiri noge i rep pa zareži:

— Hajdemo razgovarati o tučnjavi! Tko je od nas dvojice najjači?! Ha?! Tko je najjači?

Vidio sam da će ponovno podivljati pa ga smirim:

— Strašni zmaju, koje si ti boje? — tako sam počeo razgovor.

— Ja... ja... boja?! — nije znao što da radi s repom, a po tome sam uvijek znao da mu nije lako.

— Da, zmaju strašni, koje je boje tvoj strašni zmajski oklop, tvoja neprobojna koža? — i prstom mu dotaknem kožu tamo gdje nije imao bodlje, a on odskoči i sklupča se u kut kao da sam ga kopljem pogodio.

— Ja... ja sam... ja sam zelen — tresući se odgovori zmaj.

— Dobro, dobro, ti si zelen. A ima li još zelenih stvari oko tebe? Ima li u vrtu još nešto zeleno? — malo mu zaprijetim prstom da kaže istinu.

— Ima... ima... sve je puno zelenih stvari — odgovori mi on, ali ja mu ne vjerujem.

Uzeo sam komad konopa, svezao mu jedan kraj oko vrata, kao da je pas, i naredio mu da hoda ispred mene. Izišli smo u vrt. Tu sam mu objasnio što treba raditi:

— Slušaj sad, zmaju strašni! Kad god vidiš nešto ze-

leno, ti mi to osvijetli vatrom da ja vidim što je zelene boje.

Tako smo hodali sve uokolo šatora, on ispred mene, a ja iza njega. Svakih nekoliko metara bacao je vatru na neki predmet što je značilo da su svi ti predmeti zelene boje. Osvijetlio je: jedno drvo, jednu žabu, četiri jaja, preplašenu djevojčicu, jednu bocu, pticu pjevicu, dvije jagode, uspavanu zmiju, vodu i još mnogo toga. Upitao sam ga je li siguran da je sve što mi je pokazao zeleno.

— Da! Sve što sam ti pokazao zelene je boje — odgovori strašni zmaj.

U redu, pomislio sam u sebi, ovaj je put bio koristan pa ga mogu pustiti da se malo izdivlja. Zaslužio je. Odvezao sam konop i rekao da je slobodan. Odmah je podivljao. Na leđa se bacao, prijetio da će šumu zapaliti, i, kao i uvijek:

— Čuj, ti balavče bezobrazni, ako se sa mnom ne budeš tukao, oteti ću tvoju princezu i više je nikada nećeš vidjeti!

Sad mi je zaista bilo dosta:

— Ma koju princezu!? O kakvoj ti to princezi neprestano govoriš?! Znaš li ti da danas više nema ni kraljeva, ni vitezova, ni prinčeva pa ni princeza! A ako negdje neka slučajno i postoji, ja je sigurno nisam upoznao! A on, još glasnije:

— Ma nemoj?! A što ti je onda kći krotitelja tigrova? Da znaš da je ona tvoja princeza!

Gledam ga?! Otkud on to zna? To je moja tajna! To je moja druga tajna! Ako zna, to znači da mora umrijeti! Izvukao sam mač i pojurio na njega:

— Ubit ću te, zmaju zeleni, bezvezni...

A on:

— Vidiš li onu spilju, balavče balavi? U njoj je tvoja princeza! — i rigne puno vatre u spilju.

A ja:

— Strašni zmaju, ako imaš hrabrosti, sa mnom se tuci a ne sa slabašnom djevojčicom!

Borba je dugo trajala. Valjali smo se po zemlji, kamenju, skakali po drveću, a pobjednik je već unaprijed bio poznat. Ipak je ovo moj san.

Kad sam iz spilje izvukao princezu i s njom pošao niz brdo, čuo sam ranjenog zmaja kako jedva viče:

— Sutra... čim zaspiš... doći ću i rastrgati te... a princezu više nikada nećeš vidjeti...

Nisam ništa rekao. Što se s njim svađati kad će već sutra početi ispočetka.

Zmaja sam pobijedio, princezu spasio, a mama me još uvijek ne budi? Čudno. Sam sam se probudio.

Pogledam oko sebe... nigdje nikoga?! Šator otvoren, na stolu nema doručka?! Vrlo čudno.

Navukao sam hlače i požurio van. Mnogo se ljudi

skupilo oko kaveza s tigrovima. Potrčao sam, nešto se sigurno dogodilo.

— Što je?! Što se dogodilo? Pustite me da vidim! — molio sam ljude ispred sebe.

— Tigar je ranio krotiteljevu kćer.

Ah, zavrtjelo mi se u glavi! Zar to da se njoj dogodi?!

— Kako? Zašto? — pitao sam ljude oko sebe.

Njihovi su tigrovi bili poslušni, nisu bili opasni. Uvijek su ih dobro hranili. Zašto bi tigar odjednom napao djevojčicu?!

Njezin je tata sjedio pokraj kaveza i razmišljao. Gledao je u tigra, a svi mi u njega. Na kraju je tužno rekao:

— Pa da! To je sigurno zbog one nove haljine. Ovaj se tigar uplašio plave haljine s crvenim ružama. Nije na to bio navikao i napao je... da, da... zato se to dogodilo...

Eto, pomislio sam, kako i boje mogu biti zle. I boje mogu nekom učiniti nažao.

— A gdje je ona? — pitao sam njezinu majku.

— U bolnici. Ostat će tamo nekoliko dana. Brzo će ozdraviti.

Hmmm, ako ostane samo nekoliko dana, znači da i nije vrlo opasno. Dok se ona vrati, ja ću možda naučiti koja je plava boja. Uhvatit ću plavog leptira kojeg toliko želi.

— Može li se otići k njoj u posjete? — tiho sam šapnuo mami.

— Može, može, ali samo poslije podne.

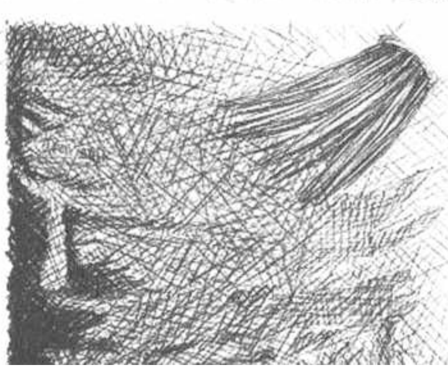
plava

+

žuta

=

zelena

PLAVA + ŽUTA = ZELENA

Požurio sam u školu, iako ponedjeljkom nisam volio ići u školu. Posljednja dva sata imamo likovni odgoj. Prošli smo put crtali ribe. To sam dobro nacrtao jer su ribe različitih boja, pa nisam mogao pogriješiti. Ali, sat likovnog odgoja prije toga bio je najstrašniji školski sat. Crtali smo divlje zvijeri. Tigrove, leoparde, i zebru koja nije tako divlja. Ja sam rekao da ne znam zašto moramo crtati zebru kad ona nije divlja.

— Samo ti nacrtaj zebru — odgovorila je učiteljica.

Kad je vidjela moje crteže, jako se iznenadila. Pokazivala ih je drugim učenicima i govorila:

— Pogledajte što je on učinio?! Tigra je obojio kao da je zebra, a zebra ima svaku prugu druge boje? I kakav je to leopard? Meni se čini da on sliči leptiru?!

Kako može sličiti leptiru kad nema krila? To sam htio pitati, ali nisam jer sam se bojao da će se naljutiti. Zar je za leoparda važno koje je boje? On je leopard

zato jer ima velike zube, zato jer brzo trči, krvoločan je, ima nekakve pjege. Opasan je i...

Danas ćemo učiti kako se miješaju boje — rekla je učiteljica kao grom iz vedra neba.

Ajaaaa, jaaaaajaaaa jaaaa... povikao sam u sebi. Kako ću se sada izvući? Ja ne znam ni kakve su boje, a sada da ih još i miješam?!

— Pazite dobro — počne ona objašnjavati — dogodi se da nam ponekad nestane neka boja, a baš nam je ta boja potrebna da nešto nacrtamo. Što možemo učiniti?

Nekoliko je učenika podiglo ruku.

— Hajde, reci ti! — odabere jednog od njih.

— Ja bih zamolio tatu da pođe sa mnom do trgovine gdje se mogu kupiti boje. Ili, ako tate nema kod kuće...

— Dosta! Dosta... nisam vas to pitala. Zamislite da je noć, da su trgovine zatvorene, a vi ipak morate dovršiti sliku i donijeti je u školu. Što se može učiniti? Hajde, reci — i pokaže na drugog učenika.

— Možemo sve ostaviti za sutra ujutro i mirno spavati. Trgovine se otvaraju rano ujutro i...

— Ne, ne i ne! — ljutila se učiteljica.

Na kraju sve nam je sama objasnila:

— Ako, na primjer, nedostaje zelena boja, uzet ćemo plavu i žutu i pomiješati ih. Od plave i žute boje dobit ćemo zelenu. Hajde, pokušajte sami.

Srećom, sjedio sam u posljednjoj klupi pa sam imao dovoljno vremena da nešto smislim prije nego učiteljica dođe do mene. Boje su ležale na klupi, gledao sam ih, ali sve su bile sive. Od svjetlosive do tamnosive. Ako ih pomiješam, dobit ću još jednu sivu. Bilo bi lako da sam imao one boje u tubama na kojima piše koja je koja boja, ali ovo su bile vodene boje. Na njima ništa ne piše. Samo moram požuriti!

Rukom sam, kao slučajno, prolio vodu iz čaše koja je stajala na mojoj klupi.

— Uh, baš sam nespretan! — glumio sam glasno tako da čuje djevojčica u klupi ispred mene.

Okrenula se i kad je vidjela što sam učinio, rekla je:

-- Uh, baš si nespretan!

Obrisao sam klupu i zamolio djevojčicu ispred sebe:

—Hoćeš li mi kapnuti malo vode u plavu, vidiš kako sam ja nespretan. Sve sam prolio.

Djevojčica je uzela kist i namočila mi plavu boju s nekoliko kapljica vode. Ha, ha, eto plave! A sada da pronađem žutu. Veselo sam lupkao djevojčicu prstom po ramenu:

—Hajde još malo vode u žutu.

— Ma nemoj! Neću ti ja sve raditi. Kapni sam vodu u žutu! Evo ti voda i radi nešto! — naljuti se ona bez razloga.

Što sad? Učiteljica je već u sredini reda, za pet minuta doći će do mene. Moram pokušati još jednom:

— Hajde, nemoj se ljutiti, posudi mi malo žute. Hoćeš li? — molio sam je najljepšim glasom.

Kad zakriješti ona:

— Zašto?! Imaš svoju žutu! — ljuti se ona još više.

— Nemam! — tvrdoglav sam ja.

— Ma nemoj!? A što ti je ovo? Zar ovo nije žuta?! — i pokaže prstom na jednu boju.

Eto, napokon i ta žuta! Zapitao sam gdje je i otišao po vodu. Dalje je bilo lako. Izmiješao sam ih i eto učiteljice:

— U redu, vidim da ste to shvatili. Ako hoćete da vam zelena bude tamnija, dodajte još plave, a ako hoćete da bude svjetlija, dodajte više žute.

Miješao sam boje i mislio na starca. On je sigurno već u šumi. Ali, kako da ja danas otiđem k njemu? Rekao je da smislim neka pitanja, a nisam smislio niti jedno dobro pitanje! Možda bih ipak mogao k njemu i ispričati mu što sam učinio sa zmajem. Zašto mu ne bih ispričao kako sam uz pomoć zmaja naučio koje su stvari zelene boje. Pa da! To ću mu reći.

Kad je školsko zvono posljednji put zazvonilo, nisam pojurio iz škole. Čak sam i putem, kojim sam uvijek trčao, hodao polako. Bojao sam se raskršća! Znao sam da neću znati kojim putem treba krenuti...

Raskršće. Jedan put vodi starcu, u šumu, a drugi djevojčici, u bolnicu. Stajao sam i gledao ih, malo lijevi put, malo desni. Mislim... mislim... Idem starcu!

Idem starcu da naučim koja je boja plava pa da djevojčici uhvatim leptira. Eto, tako sam odlučio. Potrčao sam prema šumi misleći na plavog leptira i djevojčicu. Veselit će se.

Starca nisam dugo tražio. Sjedio je na proplanku, na rubu šume. Pozdravili smo se. Sjedio sam pokraj njega. Dugo smo sjedili šuteći, a ja nisam prvi progovorio. Ha, prvi je progovorio starac.

— No, dječače, jesi li smislio pitanje?

Nisam smislio pitanje! Nisam imao vremena misliti na pitanje jer sam cijele noći sa zmajem tražio zelenu boju. A noć nije tako duga da bi se sve stiglo učiniti. Noć je... noć... Noć! Zašto ga to ne bih pitao? Pa da! To je dobro pitanje:

— Starče, ima li po noći boja?

Šuti starac. Ah, sigurno nisam dobro pitao. Šuti... Sjedio sam i razmišljao... lijepo je kad imaš nekog s kim možeš šutjeti. Lijepo je kad imaš...

— Čudno, dječače, čudno... reče iznenada starac.

— Što je čudno? — požurih s pitanjem.

— Pa... čudno je to da si tako brzo naučio kako se pita. Pitao si vrlo dobro! Je li ti netko pomogao?

Eeee, sad sam se razveselio! Znači, dobro sam pitao. A je li mi netko pomogao, to ni sam nisam znao. Jer, zmaj mi nije htio pomoći, on se sa mnom htio tući! Ipak,ovako sam odlučio odgovoriti:

— Pa… možda mi je pomogao jedan zmaj.

— Zmaj?! — pita starac. — Odakle je taj zmaj?

— To je zmaj iz mojih snova.

— Dobro, dječače, dobro. Ali, kako to da ti je zmaj pomogao? Zar te nije napadao, zar se nije htio s tobom tući i vatrom te plašiti? — mudro upita starac. Vidi se da dobro poznaje zmajeve.

— Pa… ne znam. Duga je to priča. Istina je da me uvijek napada i gnjavi, ali jučer sam ga umirio jednim pitanjem. Umirio se kad sam ga upitao… — i tada se sjetih da sam strašnog zmaja nešto teško pitao!

Starac se iznenadi, uhvati me za rame i reče mi da odmah kažem što sam ga pitao. Odmah! Ili se može dogoditi da zaboravim pitanje!

— Pitao sam, pitao sam… da li je teško bliže od veliko? — ali nisam bio siguran jesam li ga baš to pitao. Nisam bio siguran…

— Da li je teško bliže od veliko?! To si ga pitao? — zatrese mi starac rame i još jednom pita!

Da… da… to sam ga pitao… tresem se jer me starac trese.

— Pa ti si ga odlično pitao! Odlično! I zmaj se umirio, zar ne?

— Da... umirio se. Ja sam ga vezao, poveo u šetnju kao psa, i rekao mu da riga vatru na sve što je zelene boje. Htio sam vidjeti koji su predmeti zeleni. On je rekao da je njegova koža zelena, a ako je on zelen, sigurno zna što je sve oko njega zeleno. Eto, tako sam naučio koje su stvari zelene.

Kad sam to ispričao, starac se počeo tiho smijati. Pa sve glasnije i glasnije. Gledao sam ga i čudio se. Još se nikada nije tako smijao. Kad se malo primirio, okrenuo se prema meni.

— I, dječače, da čujem, što je sve zelene boje? Koje ti je predmete zmaj osvijetlio? — još uvijek se smije... nevjerojatno?! Morao sam dobro razmisliti jer mnogo je tgga jučer bilo zeleno, a moram paziti da ne pogriješim, jer će se starac još više smijati. Dakle, kad sam dobro razmislio, počeo sam nabrajati:

— Stabla..., žabe, boce, neka ptica, preplašena djevojčica, uspavana zmija... jagode, ptice... rijeka, potok... more, drveće... ne, to sam već rekao, zelen je i put... pećina... ne mogu se sjetiti je li još nešto zeleno.

Starac je pričekao još neko vrijeme, mislio je da ću se još nečeg sjetiti, a onda je rekao.

— E, dječače, tu si pogriješio!

Nisam znao što drugo reći pa sam se začudio:

— Zašto sam pogriješio?

Starac je ustao i šetajući ispred kamena na kome sam sjedio počeo objašnjavati:

— Pogriješio si zato jer noću nema boja. Za vrijeme mraka nema boja. Ako ih i ima, one nisu poput onih koje se vide danju. Eto, vatra tvoga zmaja crvene je boje. Kad on crvenim svjetlom osvijetli neki predmet, a taj je predmet, na primjer, bijele boje, bijela boja postane crvenkasta, ili narančasta. Ili, kad bi zmaj imao vatru plave boje i njome osvijetlio neki predmet žute boje, taj bi predmet izgledao kao da je...

— Zelen! Zelen! Zeeleeen! — tri sam puta viknuo da bi taj predmet izgledao kao da je zelene boje.

— Da, zelen... — isto reče starac. — Ali, kako ti to znaš?!

— Znam jer smo danas u školi učili kako se od plave i žute boje može izmiješati zelena boja... — i ispričam mu sve što je bilo u školi.

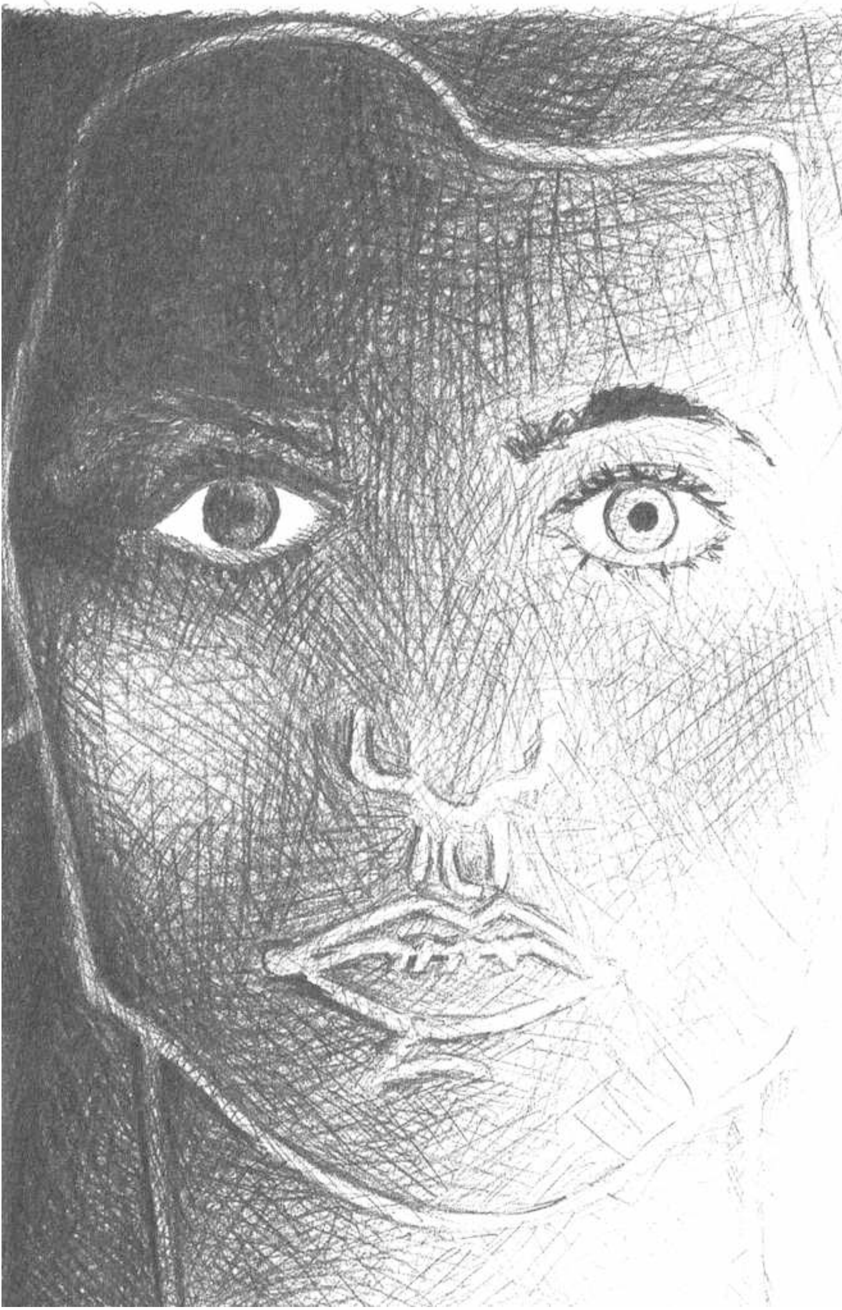
Starac je ponovno sjeo, razmislio, i rekao da sada mora otići jer ima puno posla. Odlazeći, kao i uvijek, okrenuo se prema meni, štapom lupkao po kamenu i rekao:

— Ti si vrlo pametan dječak. Postat ćeš vrlo neobičan čovjek. Dođi sutra da ponovno razgovaramo. Sjeti se još nekih pitanja. Danas si pitao vrlo dobro. Ali, možeš ti i bolje.

Pozdravio sam ga i gledao za njim. Štapom je pipkao put. Kad ga više nisam vidio, čuo sam samo tok--tok, tok-tok-tok, tok-tok...

Bio sam sretan. Starac me pohvalio, a on ne laže. Bio sam siguran da on nikada ne laže.

I ja sam otišao s livade. Kući, iako mi nemamo kuću.

CRVENA

Pokraj šatora su klaunovi uvježbavali novi program. Nisu se smijali, znojili su se. Nisam ih dugo gledao. Ušao sam u svoju sobu, sjeo za stol i napisao dva pitanja:

Je li maleno bliže od daleko?

Je li teško bliže od veliko?

Prvo pitanje rekao mi je starac, ovo drugo pitao sam ja. Razmišljao sam kako bi se moglo odgovoriti na ta pitanja. Prvo mi se pitanje činilo teško, drugo lakše. Sigurno zato jer sam drugo pitanje ja izmislio. Ovako sam razmišljao: ako je nešto daleko, to može biti i teško i lagano, može biti i maleno i veliko. Ali, ako je nešto teško, onda je sigurno vrlo blizu jer kako bismo znali da je teško ako nije blizu. Teško mora biti negdje pri ruci! Teško je ono što se teško podiže, što se teško nosi, i vrlo je blizu. A veliko i ne mora biti teško. Na primjer balon. On može biti velik, ali ne i težak. Zato je

teže ono što držim u ruci od onog što je veliko i daleko. A ako je teže, onda je bliže! Dobro, to sam smislio, na drugo pitanje ja bih odgovorio da je teško bliže od veliko! Gotovo.

Sada se mogu malo igrati i... Ali, jaoooo!? Ja sam zaboravio! Ona je u bolnici! Ona je u bolnici!

Otrčao sam do mame, rekao da idem u bolnicu, tati može ona reći, ja sada nemam vremena.

Bolnica je bila nekoliko kilometara izvan mjesta. Usput sam ubrao malo cvijeća. Namjestio sam ga da izgleda što ljepše. Hodao sam i veselio se susretu s njom.

Na ulazu u bolnicu neki me čovjek s kapom na glavi upitao što želim. Što me boli? Rekao sam da mene ne boli ništa, da sam došao u posjet. Imao je velike brkove i duboki glas:

— Dobro, ali ako si došao u posjet, moraš mi reći što boli onoga kome nosiš cvijeće.

Pitao me ozbiljnim glasom, ali sam vidio da se smiješi. Nisam znao je li ozbiljan ili se šali. Rekao sam:

— Ne znam, ja sam danas prvi put ovdje, ja ne znam što nju boli. Ja sam zato i došao, ja ću je pitati što je boli.

Gledao je u mene i prstima gladio brk:

— Dakle, sad smo već nešto saznali. Ti hoćeš nju posjetiti, nju, ne njega!

Šutim. Vidim da se pravi važan. Neću ga ništa pitati, on će sam nešto reći. Eto:

—A zašto je ona kod nas? I tko je ona?

— Ona je kćerka krotitelja tigrova! — već sam bio ljutit.

— Auuuuuu?! Dječače hrabri, da ti to mene ne želiš uplašiti? Kćerka krotitelja tigrova?! A gdje su tigrovi?

Tom je čovjeku bilo dosadno pa je zato htio što duže pričati sa mnom. Ali, meni se žurilo:

— Molim vas da mi kažete u kojoj je ona sobi. Jako mi se žuri, a ovo je prvi put...

Ali on se nije ni pomakao. Mirno frče svoje brkove. Dosadno mu. Govori gluposti:

— Eeeeee, ako je ona kćerka krotitelja tigrova, možda i ne leži u sobi, možda je u... u... kavezu?!

Htio sam reći da je dosadan, da uopće nije smiješno to što priča, da je ovo bolnica i da ja dobro znam da kćerka krotitelja tigrova leži u krevetu. U sobi!

— Dobro! — reče on kad se uvjerio da ja ne želim više s njim razgovarati — kako se ona zove?

Rekao sam ime, prezime, kada se to dogodilo, kada su je dovezli u bolnicu, koliko je godina star tigar koji je to učinio, gdje stanuje, gdje ja stanujem...

—Drugi kat, soba broj šesnaest — napokon.

—Hvala — rekao sam, iako sam mislio kako je dosadan, mogao mi je to odmah reći.

Ležala je u sobi. Nije bila sama. Na dva kreveta do prozora ležala su još dva dječaka. Svi su bili u gipsu. Ona je imala gips na lijevoj ruci i na stopalu lijeve noge. Ruka je bila cijela u gipsu. Dječaci su prekinuli igru koju su igrali i pogledali me. Nešto su rekli a onda su pogledali i djevojčicu. Šaputali su. Ona je šutjela. Samo me mirno gledala.

— Zdravo... — rekao sam tiho jer sam se stidio pred onim dječacima.

— Zašto nisi došao jučer? — odmah me upitala.

— Nisam mogao... — htio sam još nešto reći, ali me ona prekinula.

— Dobro, ako nisi mogao. Ja sam se bojala da nisi htio — i nasmije se.

Došao sam do njezinog kreveta i pružio cvijeće.

— Baš lijepo. Volim kad je tako šareno — i uhvati mi ruku u kojoj sam držao cvijeće.

Osjećao sam da mi je sve toplije i toplije, sramio sam se, jer što će misliti oni dječaci?

— Baš ti hvala... Mogu li te poljubiti? — jaooo, što me to ona pita?!

Jesam li to čuo da me želi poljubiti?! Ne znam kako, ali ja sam se već naginjao prema njoj, gorio sam kao vatra, i dobio poljubac. U obraz...

— Sav si crven — rekla je tiho.

— I ti si crvena — rekao sam još tiše.

Tada sam vidio svoju ruku kako je pogladila njezino lice. Bilo je toplo, bilo je kao vatra.

— Strašno si crvena — rekao sam još jednom.

—Da, imam temperaturu... — objašnjava mi ona spuštajući pogled...

Gledala je u bijelu plahtu. I ja sam gledao u bijelu plahtu.

— Ti imaš temperaturu? — pitao sam. — A ja sam mislio da si ti crvena zato... — ali nisam rekao što mislim... nisam mogao.

— Ti misliš da ja tebe volim? — netko je rekao, ali sigurno ona.

— Da... — ne znam kako sam imao hrabrosti to reći, ali sigurno zato jer je to istina.

— Imaš pravo. Nemam ja temperaturu. Danas sam već mnogo bolje. Samo sam ruku slomila. Od toga se ne dobiva temperatura.

Znači? — upitao sam još jednom. — Ti mene...?

Gledala je u bijelu plahtu. I jasam gledao u bijelu plahtu. Ipak čuo sam je kad je rekla:

— Da, ja tebe volim...

Nisam ništa mogao reći. Polako sam se okrenuo ne gledajući one dječake. Bio sam crven kao vatra. S vrata sam je pogledao i nasmiješio se.

Trčeći stepenicama naletio sam na čovjeka s brkovima. Ljutio se što ne gledam kuda trčim i nešto govorio, ali ja ga više nisam čuo.

Trči kući, trči kući! Vikao sam sam sebi dok sam jurio prema šatoru. Projurio sam kroz kuhinju i bacio se na krevet. Mama i tata su došli za mnom vidjeti što se dogodilo. Pitali su me jesam li dobro. Odgovorio sam rukom, mašući, da je sve mnogo bolje nego što oni misle. Ali, tko zna jesu li razumjeli. Čuo sam mamu kako govori tati, odlazeći u kuhinju:

— Eto, dolaze lude godine.

Crvena!? Jesam li ja to vidio i osjetio crvenu boju?! Zar je ljubav crvena?! Ajjjaaa-jaaa-jaaaa jaaaaa... zaspao sam.

— Okah, okah, okah — kah! Nogu ću ti do kosti oglodati! — evo njega. Evo njega točno na vrijeme. Nikada ne kasni!

— Okah, okah, okah — kah! Dolazi strašni zmaj! Bježi, narode, ako ne želiš od straha poginuti! — dere se potpuno zaliječen od jučerašnjih rana.

— Sjedni tu pored kreveta i smiri se jer ću te vodom politi i vatru ti ugasiti! — vičem i derem se na njega.

— Okah, okah, okah — kah! Zar nije strašan moj novi ratnički poklik?! Okah, okah, okah — kah! Krv ti se ledi u žilama! — divlja.

— Ti i dalje pričaš gluposti! Znaš li ti koje je boje

— Krv je crvena! — odgovori zmaj.

— Da, crvena je! Zato se ne može slediti. Crvena je boja topla i ne može postati led! — objašnjavam ja kakva je crvena boja. Ali, ne da se zmaj. Još više dršće, vježba svoj novi krik.

— Možda je to i točno, okah, okah, okah — kah, ali i sam si vidio što sam učinio od tvoje princeze! — laže zmaj.

Gledam ga. Sad se baš pravi važan. Ustao sam iz kreveta i ozbiljno mu zaprijetio:

— Nemoj se ti šaliti! Budi dobar i lezi mirno. Nisi ti ništa učinio mojoj princezi. Nju je tigar ranio.

Malo se smirio, ali neće da ušuti. Govori gluposti:

— Tigar ili zmaj, sve ti je to isto. Sve su to divlje zvijeri, a sve su divlje zvijeri iste! Uvijek neka zvijer navali na princezu i pobijedi je.

Nisam više mogao to slušati pa sam se pokrio jastukom preko glave i zašutio. Ali, i kroz jastuk čuo sam njegovo divljanje. Vuče me za nogu:

— Okah, okah, okah — kah! Nogu ću ti do kosti oglodati!

Oooooooo, kako je dosadan! Pa to je već na početku rekao. Gori je nego onaj čovjek s brkovima na ulazu u bolnicu. Dobro, neka ovaj put bude po njegovoj volji. Ostavljam mu nogu, ali samo zato jer se hoću što prije probuditi. Kad će već jednom ta moja mama?! Da nije zaspala?!

Hajde sine, probudi se. Prošlo je sedam sati — budi me, napokon, moja mama.

— Sedam?! Znači stao mi je sat! — začudim se gledajući je.

— Kakav sat? — pita me ona.

— Ah, ništa... nešto sam sanjao... Ništa — odgovorim ja njoj češkajući se po nozi. Zmaj je nestao, a noga mi je cijela. Čudan je on, toliko galami i dere se, a nikada nikakve tragove ne ostavlja. Nestane i gotovo. Nema ga više.

SUSRET

U školi je toga dana bilo sve lako. Matematika i fizika. To su nekakve bezbojne brojke koje se lako pamte. Sve sam točno odgovorio. I, napokon, zvono. Kraj.

Žurio sam se puteljkom prema šumi. Zabavljao sam se govoreći svemu oko sebe koje je boje. Suncu sam vikao da je žuto, travi da je zelena...

— Ti si plava, a ti mravu mali, ti si crven. I nebeska ptica je crvena, i svi su leptiri danas crveni! Ti si žut, a ti siv, kamen je plav s crnim pukotinama, a miš je crven! Baš me briga! A vi, starče, vi ste sijed...

— Da, dječače, sijed sam. Ljudi s godinama izgube svoje boje. Što je čovjek mlađi, to na njemu ima više boja.

Nisam više mogao tajiti. Uhvatio sam starca za ruku i sve mu ispričao:

— Starče, jučer sam vidio crvenu boju. Vidio sam je na licu jedne djevojčice.

Okrenuo se prema meni i ruku mi stavio na rame. Znao sam da je i on sretan, jer me svaki put kad je sretan lupka rukom po ramenu.

— Da, daaaaa, dječače. Na licu djevojčice zaista se može vidjeti crvena boja. Pametan si ti. Ti ćeš brzo pronaći sve boje. Možda brže i od dječaka... — ali, ne završi starac.

Nekako tužno spusti glavu i ne reče ništa. Što to nije htio reći?!

— Starče?! Što se dogodilo? Zašto ste tužni? Htio sam mu nekako pomoći.

— Ah, ništa — napokon progovori starac. — Bilo je to davno. Jedan je dječak, vrlo sličan tebi...

Znači, postoje ljudi koji poput mene ne razlikuju boje?! Htio sam to reći sretan što nisam samo ja takav, ali, bolje pogledavši starca shvatim da to i nije veselo. Rekao sam oprezno:

— Starče, zar ni taj dječak nije mogao vidjeti boje?

Starac se malo nasmiješio i rekao:

— Ne, on je dobro vidio boje. Kad sam rekao da ste slični, mislio sam na to da ste oba pametni. On je dobro vidio, ali čuo je vrlo slabo.

— Bio je gluh?

— Da, bio je gluh. On gluh, a ja slijep. Možeš li zamisliti naš prvi susret?!

Gledao sam u starca. Ja ga nikad nisam pitao je li

— Ne — odgovorio sam. — Ne mogu zamisliti kako je izgledao vaš prvi susret. I, koliko je on imao godina?

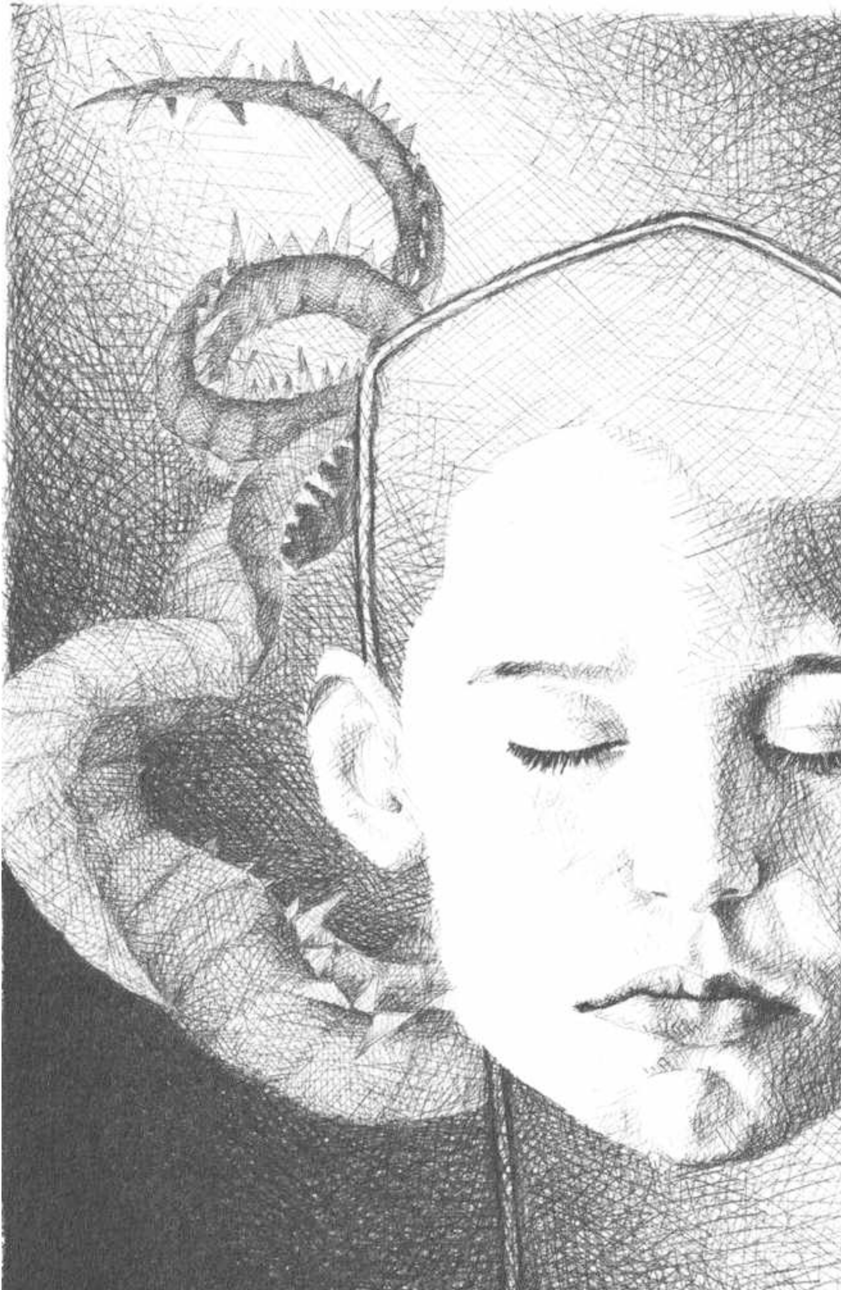
Razmišljao je, ali se sjećao, a onda je odlučio:

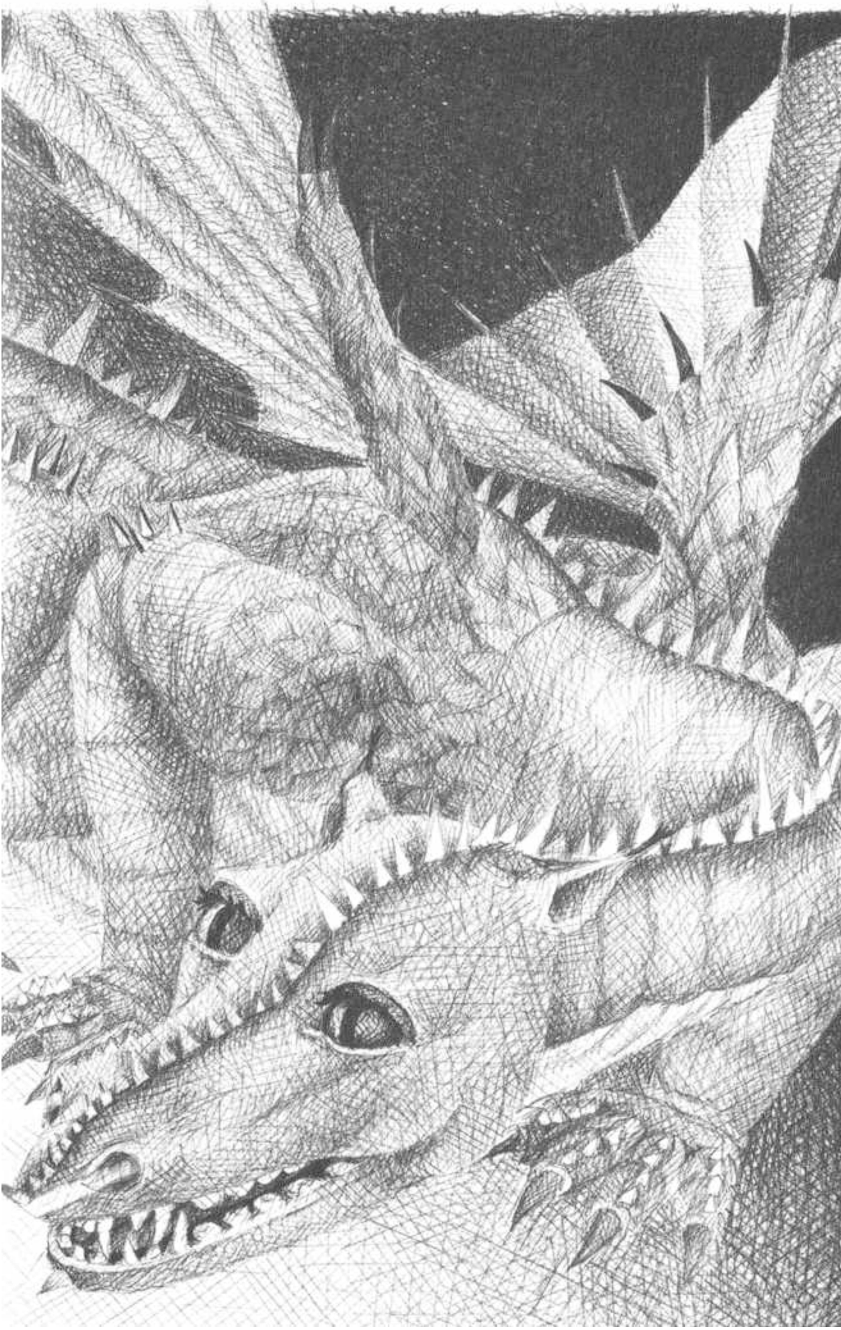
— Pa dobro, mogu ti ispričati što je i kako je bilo. Ali, ne bih htio da pomisliš da se pravim važan. Ja sam njemu samo malo pomogao, kao i tebi, sve je ostalo sam naučio. Kao što ćeš i ti. Eto, sad znaš zašto sam rekao da ste slični.

Počeo je starac priču o tom dječaku...

Prije deset godina dječak je naišao onim istim puteljkom na kome sam i ja sreo starca. Starac je već tada bio starac, jer on sada ima mnogo više godina nego što sam ja u početku mislio. On sada ima više od sto godina. Strašno puno.

Jednog poslijepodneva puteljkom iz šume vraćao se starac. Brao je gljive. Njemu ususret dolazio je taj dječak. Starac je njega čuo, ali nije znao da je dječak gluh. Dječak je vidio da starac ne vidi, a kako nije znao dobro govoriti htio je proći pokraj starca i njegova štapa. Ali, kad su bili jedan pokraj drugoga, starac ga upita kamo ide. Dječak je vidio da ga starac nešto pita, da mu nešto govori, ali nije razumio. Mislio je da mu govori što i drugi ljudi kad ih sretne, a oni su govorili samo dobar dan. Dobar dan i ništa više, jer su mislili da se s gluhim dječakom ne može razgovarati. Ali, starac se čudio kamo ide taj dječak, pa nije rekao dobar dan, već:

— Dječače, kamo ideš?

Dječak je odgovorio:

— Dobar dan… dobar dan.

Starac je zastao, odmah je shvatio da nešto nije u redu. Njegovo drugo pitanje:

— Koliko je sati?

Dječak je mislio da ga starac pita kako je, jer svi koji bi za trenutak zastali pokraj dječaka, a najčešće oni koji su ga poznavali, pitali su ga — kako si?

— Kako si? — i to bi bilo sve, jer gotovo nitko nije mislio da se s dječakom može nešto drugo razgovarati.

Zato je sada dječak krivo odgovorio:

— Hvala, dobro, a vi? — jer nije čuo da je starac pitao koliko je sati.

Treći put, da bude siguran, starac je upitao koliko je dva više dva.

— Doviđenja, do viđenja — odgovorio je dječak i prošao pored starca.

Starac nije mogao više ništa pitati jer je gluhi dječak već odmakao. Da je vikao za njim, ništa ne bi učinio. Dječak ga ne bi čuo. Zato je krenuo za njim, osluškujući njegove korake, štapom pipkajući put.

Nakon nekoliko stotina metara dječak se okrenuo i ugledao starca. Začudio se, nije znao zašto ga starac slijedi?! Starac je znao da je dječak stao, da čeka, jer više nije čuo njegove korake. Kad mu se približio, dječak je upitao:

Što?! Što!?

Dječak je znao govoriti samo takve riječi: što, kaže, to, ovo, ovdje, evo ti, hvala, daj mi... sve samo kratke riječi. Na njegovo pitanje starac je rukom prekrio svoje oči i pokazao na sebe. Dječak je razumio što starac hoće reći — da on ne vidi. Tada je dječak svojim rukama uhvatio starca za uši. Tako je starac shvatio da dječak ne čuje, da je gluh.

— Da, da... — mislio je u sebi starac i sjeo na kamen.

— Da, da... — mislio je u sebi dječak i sjeo pored starca. Nakon nekog vremena dječak je dlanom dodirnuo njegovo lice i polako prstom kliznuo niz starčev obraz. Kao suza.

— Ne, ne... — rekao je starac. — Ne smiješ biti tužan, ne smiješ plakati.

Ali, dječak ga nije razumio. Plakao je... Još dugo nisu znali kako da počnu razgovarati.

Srećom, neki je djetlić počeo kuckati po drvu. Starac je uzeo dječaka za ruku i osluškujući našao drvo na kome je bio djetlić. Prislonio je dječakovu ruku na drvo i dječak je rukama osjetio da netko kuca.

— Što?! Tko?! — pitao je dječak jer je vidio da starac stoji, da on ne kucka.

— Gore! — pokaže starac.

— Ptica? — uzvikne dječak.

— Da, ptica — razveseli se starac.

Tako su počeli razgovarati. Na kraju, da skratim priču, jer bi trajala tisuće stranica, dječak i starac su o svemu i svačemu mogli razgovarati. A što je najčudnije, najčešće su razgovarali o zvukovima. Kakvih sve zvukova ima, odakle dolaze. Tako je gluhi dječak, malo pomalo, naučio slušati i govoriti. Ove zvukove koje nije mogao čuti jer su bili vrlo tihi, njih je naučio opipavati, mirisati, ili vidjeti. Na primjer:

Prvi na primjer:

Pahuljice snijega nježno su padale na njegov dlan i po tome je znao da su one nečujne.

Ima još mnogo na primjera, ali gluhom je dječaku bilo najteže slušati tišinu. Kad je to naučio, mogao je otići u svijet. I otišao je...

Eto, zbog svega toga starac mi je rekao da ću ja mnogo brže naučiti razlikovati boje nego što je ovaj dječak naučio slušati i govoriti. Da, da... trajalo je to godinama, ali on sada sluša i govori. Mudar je starac... Možda najmudriji...

Kada sam pozdravio starca i otišao kući, iako mi nemamo kuću već šator, još sam dugo razmišljao o gluhom dječaku. Njemu je bilo mnogo teže nego meni... Mnogo teže... Ali, ni meni nije lako!

SVAĐA

O svemu tome nisam mogao razmišljati jer su u kuhinju ušli mama, tata i ostali klaunovi. Sve zajedno pet klaunova. Iako su bili našminkani i šareno odjeveni, nisu uopće bili veseli. Bili su tužni. Čak žalosni. Na licu su imali nacrtan smiješak, ali se nisu smijali.

— Ne valja! Nije dobro! — rekao je tata i zamislio se.

— Znamo mi da ne valja, da nije dobro, ali što možemo učiniti?! — upita jedan od klaunova.

— Ne znam... ne znam... — još tužnija je mama.

Nisam znao o čemu razgovaraju. Nisam se usudio pitati jer bi me tata sigurno poslao u krevet. Šutio sam i gledao što će se sada dogoditi. Dugo sam slušao tišinu.

— Donesi nam nešto za piće! — reče tata vrlo ljutito.

Mama je otišla do hodnika, izvadila nekoliko boca i donijela ih na stol:

— Evo, pijte! Ali tako nećemo ništa smisliti. Sutra će biti isto kao i danas... — reče mama.

Tata se zagledao u druge klaunove i počeo glasno razmišljati:

— Eto, ja sam ovako mislio: najgore je što smo mi previše smiješni! Mi smo tako smiješni da nam se ljudi ne mogu više smijati. Na primjer, kad ja tebe udarim nogom, ljudi se smiju. Je li tako?

Da je baš tako, kimnuo je klaun kojeg je tata pitao, Tata je to, čini mi se, i očekivao. Zato ga je odmah pitao:

—A što ti učiniš kad te mlatnem nogom?

—I ja tebe mlatnem! — odgovori mu prvi klaun.

— Da, ali ljudi se još uvijek smiju onome što sam ja učinio. Razumiješ? Oni se smiju zato jer sam te ja udario. Ti meni tako brzo udariš udarac da se oni tebi i ne stignu smijati!

Peti se klaun nije slagao s mojim tatom. Ljuti se:

— Ma nemoj?! A što bih onda ja morao učiniti?! Da mirno gledam kako me ti mlatiš?!

Tata se nakašljao i još malo pričekao. Zatim je digao prst i činilo se da objašnjava nešto vrlo važno:

— Eto, baš to! Ti bi trebao stajati, šutjeti i čuditi se meni, čuditi se zašto te udaram. Tada bi se gledaoci umirili, a kad bi se smijeh stišao, ja bih te ponovno udario. I oni bi se ponovno smijali! Tako bi im bilo lakše... ne bi se trebali neprestano smijati.

Tako je govorio moj tata. Čudio sam se jer je on najčešće šutio i slušao druge kako govore. A sada je

gotovo vikao na njih?! Ali klaunovi se nisu htjeli tako igrati. To su i rekli:

— Mi nismo ovdje da nas ti tučeš nego da zabavljamo gledaoce. Nećemo mi tako!

Svi su se posvađali. Odlazeći iz naše kuhinje, vikali su da oni ne žele biti glupavi klaunovi, da su oni smiješni i ništa drugo! Kada su otišli, tata je zagrlio mamu i rekao:

— Pa dobro, neka idu. Ionako više nismo mi smiješni. Već smo pomalo dosadni... da, dosadni...

Mama je zagrlila tatu i pitala što ćemo sada bez njih. Tata nije znao odgovoriti, a mene je poslao u krevet. To je značilo da je ljutit. Uvijek sam morao u krevet kad se on naljutio.

Nisam mogao spavati. Razmišljao sam o onome što je tata govorio. Nisam bio siguran jesam li ga razumio?! Zar on hoće da neki klaunovi budu tužni? Čudno je to... još nikada nisam vidio tužnog klauna. Vidio sam nespretnog, glupog, visokog, pijanog, punog vode... ali tužnog klauna ne. Nikad! Tata je sigurno nešto pomiješao. Možda je mislio na ribe. Meni ribe uvijek izgledaju tužno.

Spavam... spavam... spavam... gdje je? Ja spavam! Ne... još ne spavam... još ne...

—Aiiiiiiiii! — spavam.

—Aiiiiiiiii! Ja, strašni zmaj, skačem na tebe, na tvo-

ja leđa i pobjeđujem tvoju nikakvu snagu, mišu jeda najobičniji, sivi, kućni, koji se mačke boji! Aiiii...

Ja šutim i glavu okrećem na drugu stranu. Tužn gledam u kut i ne mislim s njim razgovarati.

— Aiiiiiiiii, ne budi već sada plačljiv kad je strašn borba već počela! Brani se ako se uopće možeš branit — divlja zmaj oko mog kreveta.

Iznenada, kad se tome najmanje nadao, rukom sar ga pogladio po njegovoj rogatoj glavi. Nije znao što d kaže.

— Što je sad tebi?! Ja te tučem, napadam i izazivan a ti mene miluješ?! Da ti nisi blesav?

— Nisam blesav, samo ne razumijem svog tatu... - šapućem mu nježno na jedno od četiri uha.

On se otrgne iz moje ruke i viče:

— Sigurno da ga ne razumiješ! Ako ja tebe napž dam, ti se moraš braniti! Hajde, udari me!

Znam... znam... ali meni je to već dosadilo. Baš ka i tati. I njemu su klaunovi dosadili... — objašnjavam mi

Zmaj nije znao o čemu govorim, nije znao o čem je govorio moj tata. Gleda me i ne zna što da pita. N kraju, okrećući se oko sebe progovori:

— Znaš što? Ja te već mjesecima napadam, izaz vam, ne propuštam ni jedan tvoj san, derem se, vatr rigam... a ti ništa!? Ležiš tu i gledaš me kao da si m: tav! A nisi mrtav jer sanjaš. Znam ja da ti sanjaš jer ka>

ti ne bi sanjao, mene ne bi bilo ovdje! Ali, bilo bi mi draže da si mrtav! Ja više ovako ne mogu. Ja više ovo tvoje ponašanje ne mogu trpjeti! Ja sam sam sebi smiješan. Da me netko vidi kako se mučim, derem i vatru rigam dok ti tu mirno sjediš, umro bi od smijeha! Ja ću poludjeti! Ja ću poludjeti i zapaliti se!

Slušao sam ga sve više otvarajući oči od čuđenja, sve dok se nisam probudio. Što je on to rekao?! Da bi netko umro od smijeha kad bi ga gledao kako se muči dok ja mirno ležim?! Umro bi od smijeha samo zato jer ja mirno ležim i gledam ga kako se dere, riga vatru... i... još svašta radi?! Pa onda moj tata ima pravo! Ljudi bi se više smijali kad bi jedan klaun bio smiješan a drugi tužan! Drugi samo da stoji, gleda i čudi se... Da, možda moj tata ima pravo...

— Što je to? Pa ti si već budan? Hajde, ustani, vrijeme je za doručak i školu — reče mama.

PLAVA

Hodajući prema školi mislio sam kako je sve to skupa pomalo neobično. Eto, ja sada idem u školu, tamo ću odgovarati na mnoga pitanja. Na neka neću znati odgovoriti. Nakon škole otići ću u šumu, starcu, i postavljati pitanja. Nekih se pitanja neću moći sjetiti. U školi ne znam odgovarati na pitanja, a njemu ne znam postavljati pitanja. Trebalo bi učiteljicu poslati u šumu, a starca u školu. Ovako sam uvijek u čudu! Baš je to čudno...

Ipak, u školi sam se sjetio nekih odgovora, ne baš svih, ali jedinicu nisam dobio. Nisam ni peticu, ali tu se sada više ništa ne može.

Nakon škole smišljao sam pitanja za starca. Nikako se nisam mogao sjetiti jednog strašnog, najtežeg, jednog na koje starac neće znati odgovoriti. Na kraju sam odlučio da pitam o bojama. Eto, pitat ću ga zašto je more plavo. Ili, ako je more plavo, zašto je i nebo plavo,

zašto nebo nije neke druge boje? Ipak, da bude najteže, pitat ću ga zašto su more i nebo iste boje. Pa da, odlično sam se sjetio.

Tako sam i učinio.

— Dragi starče, zašto su more i nebo iste boje? — odlično pitanje.

— Dobro — rekao je starac — pitanje je dobro. A eto ti i odgovora.

Eh, pomislio sam u sebi, zna. Zna! I na to pitanje zna odgovor. Možda je tako i bolje. Koga bih pitao da on ne zna?!

— Ti znaš kako izgleda kiša? — upita me starac.

Eh, tko ne bi znao. Odmahnuo sam rukom:

— Znam, kiša izgleda kao kap. Mnogo kapi.

— Tako je — potvrdi starac. — Ona kaplje kap po kap. Kad jednu kap uhvatiš na dlan, ona je strašno glatka. Glatka je kao staklo, ali još i više. Kap je mokra, pa se teško osjeti koliko je ona glatka. A što smo mi rekli, kakve je boje staklo i većina drugih glatkih stvari?

— Staklo, led, i još mnogo toga što je glatko prozirne je boje! — odgovorio sam bez razmišljanja. Lako.

— Tako je. I kap je prozirna. Sad slušaj. Zato jer je prozirna ona ima boju onoga na što je pala. Ali, kad se skupi mnogo kapi, tako da se od tih kapi više ne vidi ono na što su pale, kada postanu jezera, mora, tada je njihova boja plava. Tamo gdje ima najviše kapi, tamo

gdje je more najdublje, gdje se ne vidi na čemu sva ta voda leži, tamo je more najplavlje.

Dobro, to je sigurno istina, pomislio sam u sebi, ali sada već imam drugo pitanje:

—A nebo?! Zašto je i nebo plavo?

Starac se još jednom nakašljao, nasmijao i rekao:

— Nebo nije ništa drugo nego voda, ali voda raspr-šena u mnogo, mnogo kapljica koje se ne drže zajed-no, koje se ne dodiruju. Tih kapljica ima tako puno da ni najdublje more nije duboko kao što je nebo visoko. Nebo je više od najdubljeg mora. Zato je ponekad pla-vije nego more.

Ako je sve tako, da vidim što će starac sada odgo-voriti:

— Dragi starče, ja sam bio na moru i rukom ga za-grabio. Meni se čini da je more mokro?!

—Da, more je mokro — odgovori starac.

—A nebo, da li je i nebo mokro? — pitam ga najteže.

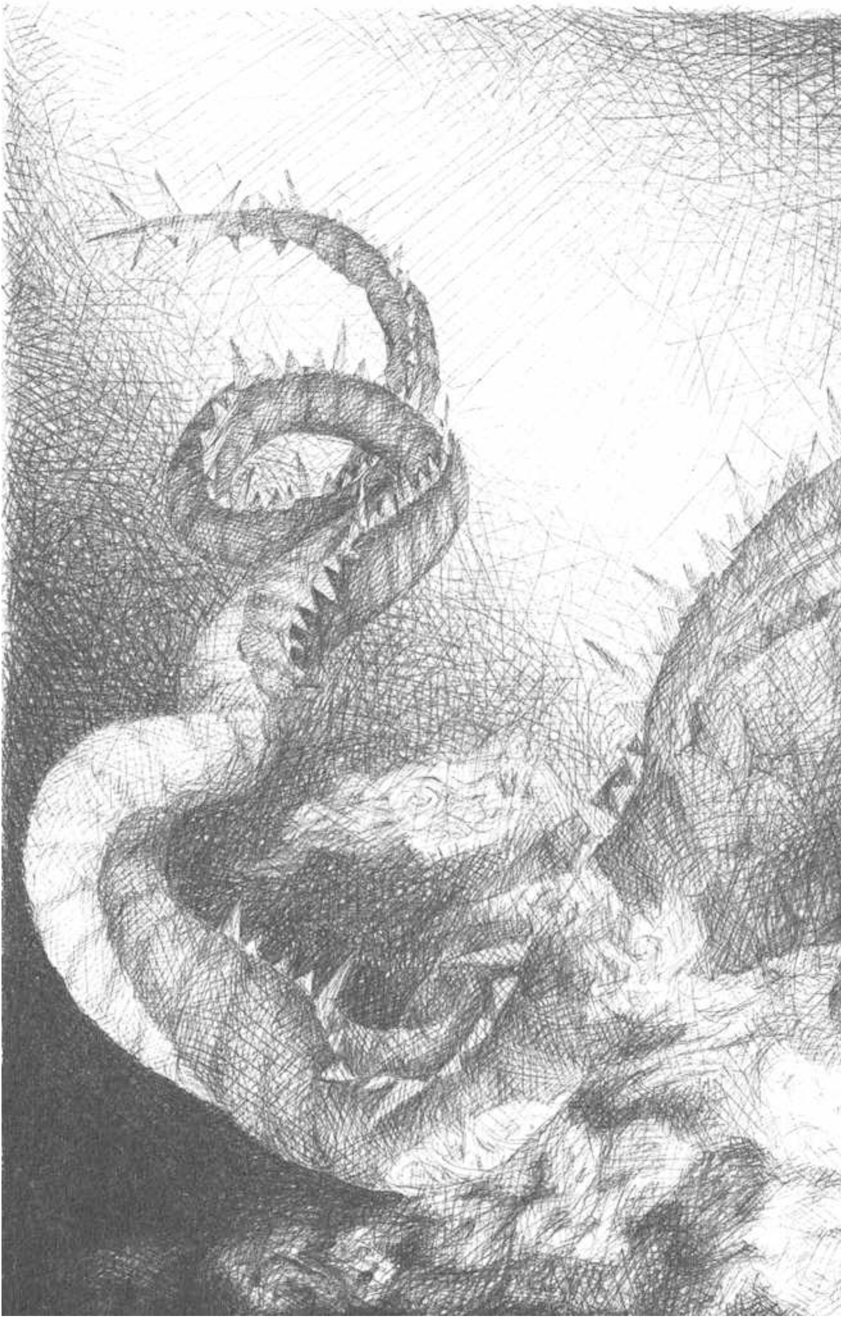
— Da, i nebo je mokro. Zato s neba i pada kiša — odgovori mi on kao da je pitanje bilo najlakše.

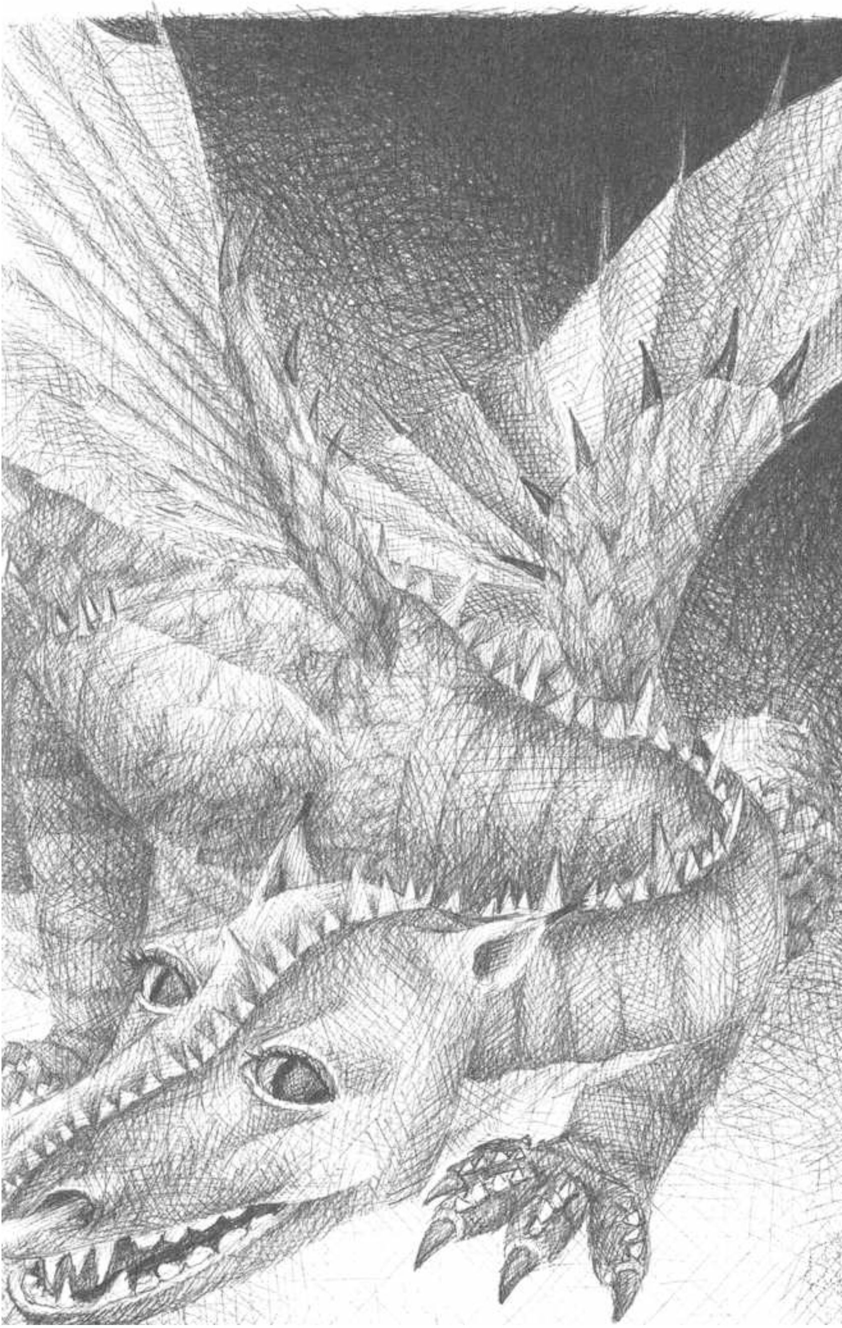
Što sam sad još mogao pitati? Ništa. Ipak, da čujem što će reći na ovo pitanje:

—A krpa? Da li je mokra?

—Može biti i ona mokra, ako je namočiš — smiješeći se odgovori starac.

—A je li plava kad je mokra? — i to sam odlično pitao.

— Nije... nije... znaš i sam zašto nije plava. Zato jer nije ni duboka ni visoka.

Eto, tako je to s krpom. Eeeeeee, baš sam se umorio. Bio je to težak razgovor. Težak, ali poučan. Morao sam se malo odmoriti. Rekao sam starcu da se moram odmoriti. Pozdravili smo se.

Kod kuće, mami, rekao sam da se moram odmoriti. Danas tata i mama nisu imali predstavu. Njihovi su ih klaunovi napustili. Otišli su u neki drugi cirkus. Dobro je što se tata oženio mamom jer da nije tako učinio, možda bi i ona otišla. Ali njih dvoje sami nisu mogli nastupiti. Dva klauna, kako je govorio tata, ne mogu biti smiješni.

Sjedili su za stolom, i šutjeli. Nisam ništa pitao jer sam jučer sve čuo. Pojeo sam juhu. Znao sam zašto su tužni. Zato sam odlazeći u sobu, rekao samo ovo:

— Tata, ti imaš pravo! — i mamu poljubio prije spavanja. On se sigurno vrlo iznenadio, ali ja to nisam mogao vidjeti. Kroz zastor između kuhinje i sobe ništa se ne vidi. Šteta... Tko zna da li se i mama čudi?!

Htio sam mirno spavati, kad se sjetih... pa to je strašno?! Ja već nekoliko dana nisam posjetio svoju princezu! Strašno! Ah, kakav sam to ja?! Sutra idem k njoj, i to odmah poslije škole. Da!

Zaspao sam...

— Čaka — čujiii, čaka — čujiii, sad ću te... grhkkkkk

— rrrrrrh'hhh rmc» c+irran Hrvtrrči-H roponim i \7or7cin oam

mu rep oko zelene bodljikave njuške u nerazmrsiv čvor i odnio ga u kut. Ležao je tamo sve do jutra i dimio se. Prije negoli me mama probudila, razvezao sam taj nerazmrsivi čvor. Čudio se, ali mi nije bio zahvalan. Ljutit, ponavljao je sebi u rep:

— Sutra... sutra...

U školi sam bio vrlo kratko jer je učiteljica imala rođendan pa je žurila kući peći kolače.

Nisam znao što učiniti. Jučer sam sebi obećao da ću odmah poslije škole otrčati svojoj princezi, ali nisam znao da će škola tako kratko trajati. Odlučio sam ipak otići starcu jer u bolnicu sigurno ne puštaju posjetioce tako rano. A i pitanje je bilo strašno teško... Da, da, smislio sam pitanje za starca... do sada najteže.

Trči, trči, vikao sam u sebi jureći prema šumi. Starca sam ugledao već izdaleka, kako sjedi na proplanku, na rubu šume.

— Dobar dan — vikao sam iz daljine.

— Dobar dan, dječače. Danas si nešto uranio?! — domahuje mi starac.

Da, uranio sam, ali nisam htio odmah reći zašto. Sjeo sam pored njega i šutio. Starac je iskrenuo glavu prema meni, upitao me zašto šutim, i pomislio da danas nisam smislio nikakvo pitanje. Ha, ha, ha, smijao sam se tiho, a onda glasno rekao:

— Lijepo je imati prijatelja s kojim se može dugo šutjeti!

— Ha, ha, ha nasmijao se starac — ha, ha, ha, tako mi i treba kad sam nestrpljiv — i nastavi se smijati.

Ali, ja sam bio još nestrpljiviji. Šutio sam koliko sam mogao, a onda pitao:

— Da li je crvena boja bliže od plave? — to je bilo to strašno pitanje.

— Ooooooo... — govorio je starac — sad znam zašto si tako dugo šutio. Bio si siguran da je to pitanje dobro. Vrlo dobro!

Kao i uvijek kad se spremao odgovoriti na pitanje, malo se nakašljao, pričekao, pa počeo:

— Da, crvena je boja bliže od plave boje. Plava je boja uvijek najdalja boja. Kad čovjek gleda u nešto što je daleko, to što gleda plavkaste je boje.

Da, da. Kao i uvijek znao je odgovoriti na moje pitanje. Zato se nisam bojao pitati još jednom:

— Ali, starče, zašto je nebo u sumrak crveno? Crveno i daleko?!

Sad se starac umirio, zašutio... i dugo... dugo šutio. Premjestio se s jednog kamena na drugi i rekao:

— To je teško objasniti. Vrlo teško. Slušaj me pažljivo. Ti znaš da je Zemlja okrugla, i da se ona oko sebe okreće. Na jednoj je polovici Zemlje dan, a na drugoj noć. Tamo gdje počinje dan, tamo prestaje noć, a tamo gdje prestaje noć, tamo počinje dan. Noć počinje tako da dan izgori. Da, izgori! Kada nešto gori... crvene je

Gledao sam starca. Čudno se ponašao. I ne samo da se čudno ponašao, nego je bilo i nešto čudno u ovome što je rekao! Razlikovalo se od svega drugoga što mi je starac do sada pričao. Kako on to misli da dan izgori?! Zašto se ja nikada nisam opekao dok je dan gorio?! Ne znam, nešto je tu čudno!

— Starče?! — upitam ga hrabro — što to znači da dan izgori?!

Govorio je glasnije nego inače. Kao da je bio ljut?!

— To znači da na kraju dana, u sumrak, dan izgori! Sve što izgori postane crno. Eto, na primjer drvo, ako drvo izgori ono postane crno, ako papir izgori postane crn, ako... Tako i dan! Kad dan izgori, sve postane crno. Noć! Izgorjeli dan zove se noć. Noć!

Šutio je. I ja sam šutio. Moram priznati da je to bilo prvi put da mu nisam vjerovao.

—Ali, starče, gdje gori taj dan?!

Starac zamahne štapom i nekoliko puta pokaže prema gore:

— Pa tamo, na nebu, kad je sve crveno! — i kao da gleda u daljinu...

Dobro, mislio sam, neću ga više pitati. Da, bio je ljutit. Ustao sam i ruku mu stavio na rame:

— Idem ja sada, žuri mi se. Moram posjetiti jednu djevojčicu. Doći ću sutra.

Kad, umjesto pozdrava, ustane i on pa reče tihim glasom:

— Ne... ostani još trenutak...

Sjeo sam na kamen i slušao.

— Ti čuješ da se ja ljutim, ali nemoj misliti da se ljutim na tebe. Ne. Na sebe sam ljut. Znaš, ja ne znam točno odgovoriti na ovo tvoje pitanje, ja ne znam zašto je nebo na kraju dana crveno. Sve ovo što sam ti o tome ispričao ja sam izmislio. I eto, ti si to odmah primijetio, nisi mi vjerovao. Ljutit sam na sebe jer ti nisam odmah rekao da ne znam odgovoriti na tvoje pitanje. Morao sam odmah reći da ne znam...

Eto, sad je ponovno bilo sve u redu. I mnogo ljepše. To sam i rekao:

— Možda to što ste ispričali nije istina, ali priča koju ste ispričali vrlo je lijepa... Htio bih čuti još jednu...

Starac se nasmijao, rukom me zagrlio i malo potapšao. Znači da je sada i on veseliji. Treba pričekati da me počne lupkati po ramenu, da se potpuno razveseli.

Lupkajući me po ramenu, starac reče:

— Ti si pametniji nego što sam jučer mislio. Ja sam ti upravo to htio reći jednog dana, to što si sada ti meni rekao. Za neke stvari, za neke priče i nije važno da li su istinite. Mnogo je važnije da su lijepe. A takvih ima dosta... ima ih... Eto, ispričat ću ti jednu priču, onu koja pripovijeda o tome zašto je nebo u sumrak crveno...

Slušao sam i uživao. Starac je lijepo pričao...

IZMIŠLJENA PRIČA

Nije to bilo davno kad su noć i dan još bili zajedno. Dan se nije zvao dan, već svjetlost, a noć je bila samo mrak. I dan i noć imali su samo jedno ime, zajedničko. Zvali su se Noćidan. U to vrijeme dan nije bio važniji od noći, niti je noć bila bolja od dana. Sve je to bilo isto.

Za čovjeka su to bila najteža vremena. Neprekidno su bjesnile oluje, gromovi, sijevalo je, strašne su kiše pljuštale. I vjetar! Šume su bile prepune divljih životinja, dobro skrivenih, tako da je za ljude bilo opasno kretati se. Srećom, jedino se čovjek u ta strašna vremena nije bojao vatre. To ga je i spasilo. Vatre se nikada nije plašio jer mu je vatra ipak pružala malo topline u tom olujnom vjetru. Kad bi grom udario u neko drvo i zapalio šumu, sve bi životinje iz šume bježale. Samo je čovjek išao prema vatri ne bi li se ugrijao.

Jednog je dana čovjek primijetio da se životinje boje vatre, i da se najviše plaše u mraku. Od tada, dok

je vani bila svjetlost, čovjek je negdje skriven spavao, a izlazio je samo po mraku. U mraku se mogao s drugim ljudima dogovarati, razmišljati i o svemu pričati.

Nakon nekog vremena ljudi više nisu čekali da grom upali vatru, već su je naučili sami paliti. Za prva mraka budili su se i palili grane, drveće... Šume. Preplašene životinje bježale su što dalje, plašile su se mraka koji je dolazio kao veliki požar. Tako su na kraju životinje ostavile ljude na miru. Pobjegle su tako daleko od njih da su od tada ljudi mogli i po svjetlosti šetati.

Kad se to dogodilo, ljudi više nisu znali kad moraju spavati, a kada nešto drugo raditi. Zato su sjeli, svi zajedno, i dogovorili se da će cijeli Noćidan podijeliti na dan i noć, da će jedan dio Noćidana spavati, a drugi dio Noćidana raditi. Tako je i bilo.

Kao sjećanje na taj veliki događaj, na ta ne tako davna vremena, u sumrak se nebo pali, kao da će i danas noć doći poput velikog požara...

Sjedili smo i šutjeli sve do mraka. Htio sam vidjeti kako dolazi noć, kako dan gori... Kad sam, u sumrak, ugledao Sunce kako zalazi i kako nebo postaje crveno, viknuo sam:

— Vatra! Noć dolazi... dolazi kao velika vatra...

Pričekali smo da dan izgori. Tada smo krenuli svojim kućama, iako ja nemam kuću, već šator. Ali, ni

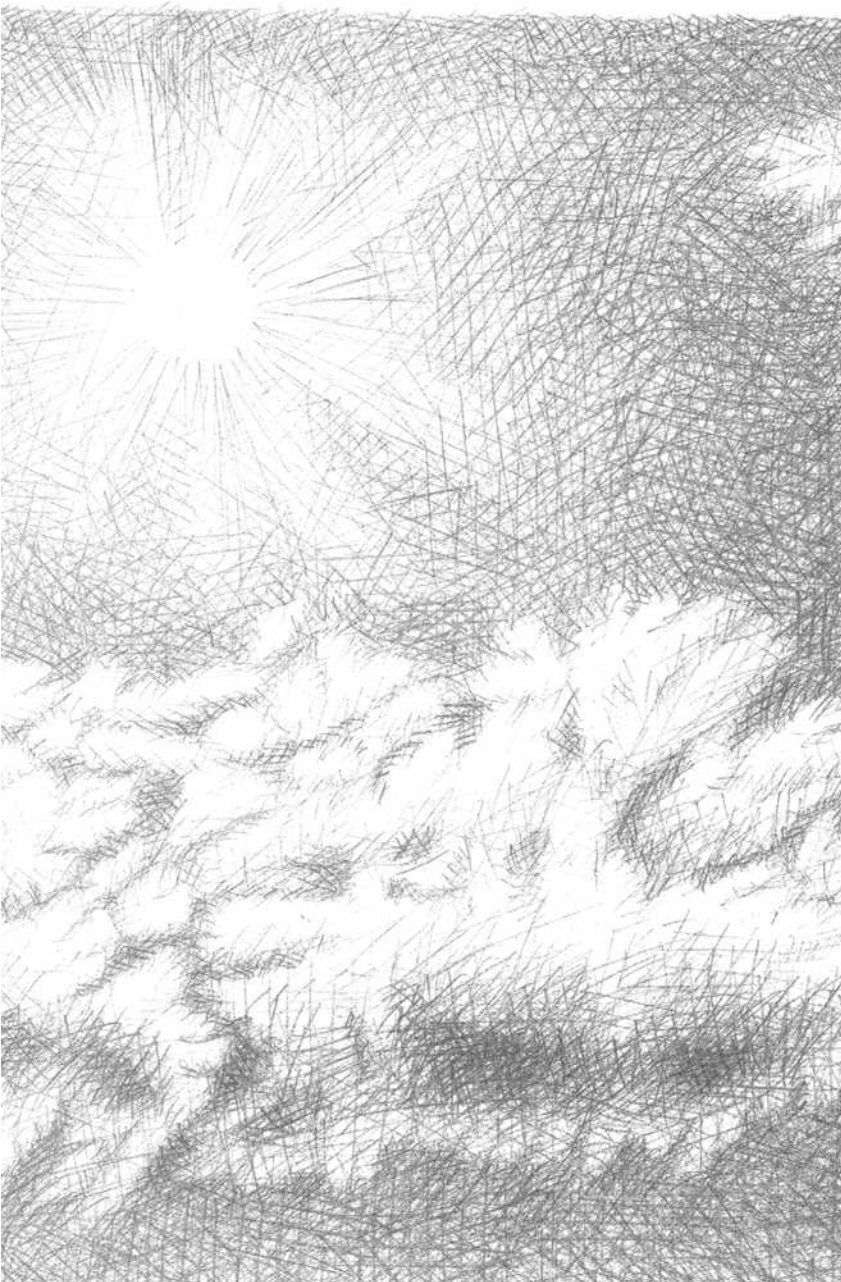
za starca ne znam gdje stanuje... Možda ni on nema kuću. On uvijek nestane... tamo negdje... tamo negdje u šumi...

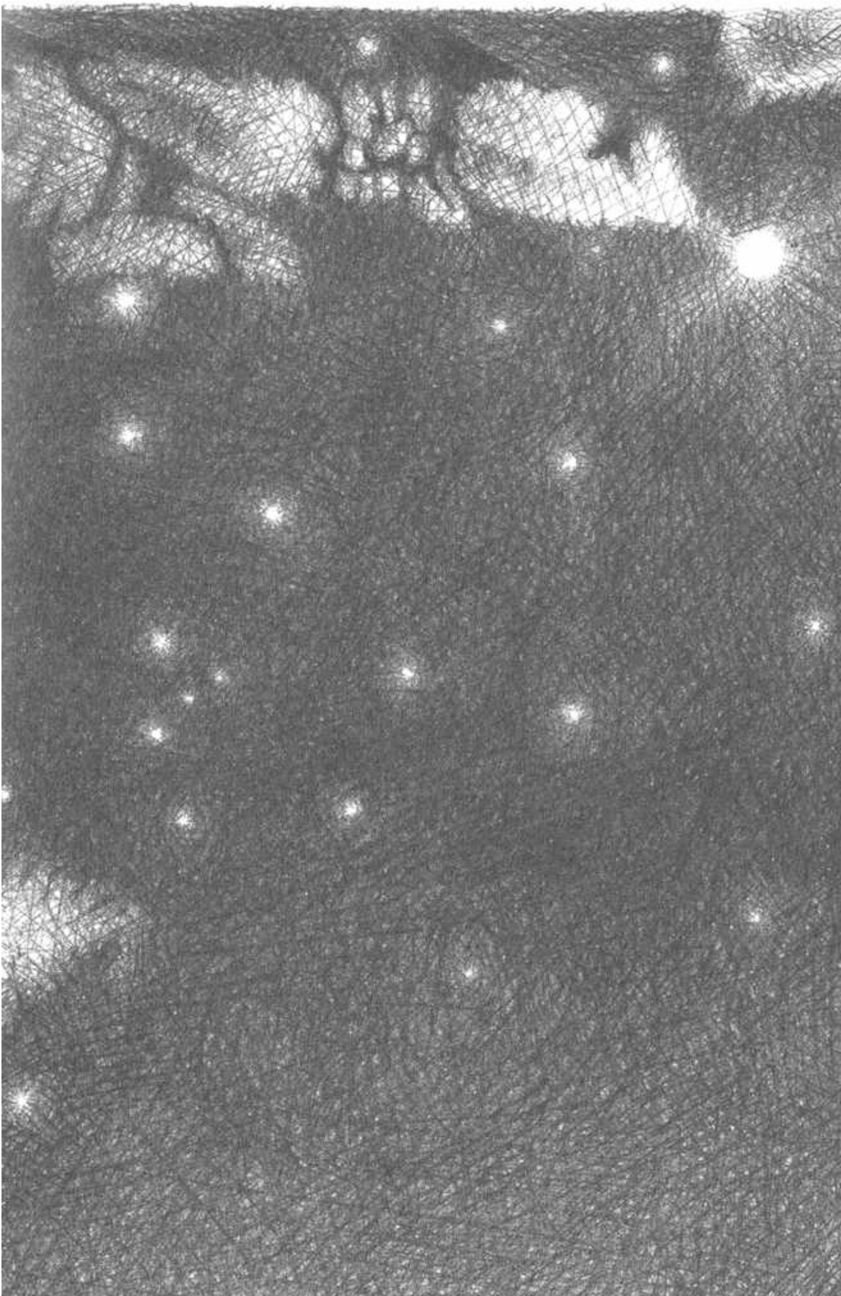
Oh, ne! Sad sam se sjetio! Pa ja nisam ni danas bio u bolnici... Što će ona misliti o meni? Sada više ne mogu stići... Noć je... Moram požuriti kući, a i ona sigurno već spava. Sutra... Sutra... Pričat ću joj sve što sam čuo, sve što sam naučio, a ako sve to ne bude dovoljno, ako se i dalje ne bude ljutila, izmislit ću neku lijepu priču... Ili ne! Ona i ja zajedno! Zajedno ćemo ispričati neku priču. Možda najljepšu... I ona voli slušati priče, ali još je ljepše priču sam izmisliti... Da, da... kad ispriča priču, više se neće ljutiti na mene. Sutra...

NOC

Kad sam stigao kući, mama i tata su sjedili za stolom, vrlo zabrinuti. Nisam im htio smetati jer su nešto ozbiljno razgovarali. Zaželio sam im laku noć i rekao da imam veliku domaću zadaću. Nisam imao nikakvu zadaću, ali htio sam još jednom na miru razmisliti. O svemu.

Mislim ležeći na krevetu: nekada davno Noćidan je podijeljen na dan i noć. Danas ljudi spavaju noću, danju rade. Dok su se bojali životinja, spavali su danju, a noću radili. Znači da dan nije važniji od noći. Zašto? Zato što se meni danas čini da je dan važniji od noći? Mislim... mislim... mislim... odgovor: zato jer se noću bojim, a danju se ničega ne bojim. Noću sam u šatoru, a danju u šumi. Zašto ne idem noću u šumu? Zato jer se bojim. Zašto starac ne ide noću u šumu? Zato jer mu je hladno. Čega se ja to bojim u šumi? Bojim se životinja iako znam da u ovoj šumi nema opasnih živo-

tinja. Tigrovi su u kavezu. U šumi su samo male životinje kojih se ne treba bojati, njima bi trebalo pomoći. Zašto ja ipak ne idem u šumu po mraku? Zato jer se bojim grana koje šuškaju na vjetru, jer se bojim sove kada huče, jer mislim da noću po šumi lete vještice. A otkud vještice u šumi, i zašto ih nema danju? Znam da one ne postoje, da su izmišljene kao i sve ono što sam sam izmislio. Do sada sam izmislio glistu s četiri grbe na leđima koja je sva šuplja i zove se "Rupa", sladoled bez dna, kuću koja stoji na krovu i divlju kravu. Zašto vještica nema danju u šumi? Zato jer su ružne, strašno ružne, pa je bolje da lete noću. Noću se ne vidi koliko su ružne. Ali, šišmiši postoje! Oni nisu izmišljeni. Oni su poput vještica, a ipak se i njih bojim?! Zašto? Mislim... I dalje mislim... Još uvijek mislim, zato jer ih nikada nisam vidio. Ja uopće ne znam kako šišmiš izgleda, a sve ono što nikada nisam vidio izgleda mi ružno. To je čudno. Sve ono što leti, skače, hoda ili pliva po mraku zamišljam da je ružno. To nije dobro. Netko me pogrešno učio... Ali tko? Tata nije, kao ni mama. U školi učimo kako je danju, o noći nikada ništa ne govorimo. Nikada nam učiteljica iz likovnoga nije govorila o noći. Ni ona iz matematike, ni ona iz engleskoga... Ništa. Znači, ja ništa ne znam o noći, o mraku. Možda se baš zato i bojim mraka? Možda se bojim noći zato jer o njoj ništa ne znam? Da, sigurno je tako! Sve ono što mi je nepoznato

to me i plaši... da, da! Dosta sam mislio. Na spavanje. U mrak!

I to je čudno. Kad zatvorim oči, nastane mrak kao da je noć. Ali, zašto se ne bojim mraka kad zatvorim oči? Zato jer je to moj mrak, zato jer znam tko će doći u moj mrak.

Aiiiiiiiiii... — zeleno čudovište krikne. — Zeleno čudovište koje se ne boji nikoga na ovome svijetu ponovno je tvoj ljuti neprijatelj! Trese se od straha! Aiiiiiiiii... — divlja.

— Čekaj! Smiri se! Tek sam zaspao. Još sam umoran od današnjeg dana. Cijeli sam dan razmišljao... — objašnjavam ja njemu.

Ali, on neće ni da čuje:

— Aiiiiiiiiiii! Treba se tući, boriti, braniti se! Kakvo razmišljanje?! Nemam ja vremena razmišljati. Dok ti budeš razmišljao, ja ću te pobijediti!

— Smiri se, molim te, moram te nešto pitati! — derem se i molim ga.

— Ne! — uplašio se zmaj kad je čuo da ga hoću nešto pitati. Ne želim da me išta pitaš! Ja se hoću samo tući! Ja sam zmaj!

— Čekaj, čekaj... — umirujem ga — pitanje uopće nije teško.

— Aiiiiiiii, aaaiiiiiiiii! Kad bih imao samo dva uha kao ti, lako bih ja s tobom na kraj. Prednjim nogama

začepio bih uši da te više ne čujem, a stražnjim i repom tukao bih se s tobom. Ali, ja imam dvadeset i četiri uha... dvadeset i četiri, aiiiiiiiii — strašno se razgnjevi zmaj.

To me jako začudilo. Dvadeset i četiri? Ja sam mislio da ima samo četiri, možda najviše šest. Upitao sam ga:

— Dvadeset i četiri?

— Da, neznalico kukavna, svaki zmaj ima dvadeset i četiri uha! Po tome se i razlikujemo!

— Po tome se i razlikujete?! Od koga se time razlikujete?

— Aiiiiiiiii, neznalico! Od krave, na primjer! Ona ima samo dva uha! Aiiiiiiii... — divlja.

— Ah, tako!

— Dvadeset i četiri?! Pa to je kao jedan dan?

— Dan?! — ukočio se on i čudno me pogledao. — Što je to dan?!

Sad sam se ja ukočio. Iznenadilo me ovo njegovo pitanje. Zar on ne zna što je to dan? To sam ga i pitao:

— Zar ti ne znaš što je to dan?

— Dan? Dan? Ne. Prvi put čujem za tako nešto?! — čudi se on još više ukočen. Samo glavom miče.

Objašnjavam mu:

— Dan je... dan je kada Sunce šija. Kad se dobro vidi

i kad je toplo. Sunce obasjava Zemlju pa je sve žuto...
— ali prekine me zmaj.

Viče:

—Sunce?! Što je to Sunce?! Ti se šališ sa mnom, izmišljaš, hoćeš da se ja zbunim pa da me lakše pobijediš. Znaš li ti što je to... Čekaj da izmislim nešto... Što je to... krokipiki? A, znaš li što je krokipiki?! Hajde, bori se i ne pričaj gluposti! — navali na mene.

— Čekaj, čekaj — branim se — dan je suprotno od noći. Noću ljudi spavaju, a danju rade — odgurnem ga od sebe.

Dan?! Noć?! Ništa ja to ne razumijem!? Kakvo spavanje, kakva noć!? — dimi se zmaj.

— Noć je mračna, noću se ništa ne vidi! — pokušavam mu nekako objasniti.

— Nemoj ti meni govoriti gluposti! Kako se ništa ne vidi?! Kada se nešto ne vidi, ja to osvijetlim vatrom i sve je jasno. Sve se dobro vidi — i riga strašnu vatru da se činilo da se noć pretvorila u dan.

— Čekaj malo, zapalit ćeš nešto, smiri se! Evo da te ovako pitam. Ti znaš da ti nisi ništa drugo nego moj san. Znaš li to? — ozbiljno ga pogledam i zaprijetim prstom.

Ah, kako se tek sada naljutio:

— Znam! Znam! Pa što onda!? Kao da drugi ljudi ne spavaju, kao da i oni ne sanjaju!? Ja mogu i bez tebe.

Svaki čas mogu poći u bilo čiji san! — pravi se važan zmaj.

— U redu, u redu... znam ja to. Ali, htio sam te pitati kamo ti odlaziš kad se ja probudim.

Dimi se, skače, jedva može nešto reći od strašne ljutnje:

— Kamo ja odlazim kad se ti probudiš? Aiiiiiiiii! Ti to mene pitaš!? Aiiiiiiiiii! Zar ti ne ideš u školu? Zar vas nisu učili da je Zemlja okrugla i da jedva stignem do tebe jer moram obići Zemlju? I ljudi posvuda spavaju. Za mene nema odmora, a svaki čovjek, aiiiiiiiiii, svaki čovjek ima svoju princezu! U mojoj spilji imam sada sedamdeset i tri princeze. Ali, to još nije ništa! Priča se da je jedan strašni zmaj imao milijun princeza... Ja imam još mnogo vremena...

Mislio sam da ću mu sada moći objasniti što je to noć:

— Eto vidiš. Ja te baš to pitam. Ti putuješ kao što putuje noć. Ljudi spavaju noću, a ti juriš za spavačima i bježiš od Sunca, bježiš od dana...

Ali, nisam ništa učinio:

— Ma kakvo Sunce!? Nikog se ja ne bojim, ni od koga ne bježim! I gdje je to Sunce?! Pokaži mi ga da mu otmem princezu!

— Čekaj... čekaj... smiri se... molim ga.

— Nemam vremena! Hoćeš li mi pokazati Sunce ili ne!?

— Sunca nema noću... — pokušavam mu objasniti...

— Eto vidiš! Sad i sam kažeš da ga nema! Znam ja da ga nema jer bih ga inače sigurno već pobijedio!

— Ima ga, ali ne... — ne da mi da dođem do riječi.

— Kako ima?! Sad si rekao da ga nema, a sad ga ponovno ima!? Znam ja što je tebi! Ti se bojiš pa ne znaš što govoriš! Aiiiiiii...

— Ne bojim se...

— Ne bojiš se?! Pa onda se brani! Hajde, hoćeš li se boriti ili ne!?

— Neću! — bio sam odlučan.

— Onda zdravo! Kukavice kukavna! Nemam ja vremena za tebe. Ti i ne znaš koliko me snova čeka u jednom Noćidanu! — reče zmaj.

— Čekaj, čeeekaaaaajjj!! — kriknuo sam za njim.

— Aiiiiiiiiii... — čuo sam ga u daljini.

— Čekaj... čekaj... još samo malo... — molio sam.

— Ne može, moraš ustati. Zakasnit ćeš u školu — govorila je moja mama.

Ah da. Kao i svakog jutra. Zmaj otiđe, a ona dođe. 'Možda se oni dogovaraju kad će tko biti ovdje? Ali, pa to je nevjerojatno?! Kako je zmaj znao za Noćidan?! On me sve više iznenađuje. Nije on tako glup kao što

ja mislim. Zna on mnogo toga, ali se najviše voli tući. Eh, kad se ne bi neprestano tukao, mogli bismo lijepo razgovarati. On sigurno zna priču o Noći-danu. Moram mu pripremiti zamku... Vidjet ćemo.

IZNENAĐENJE

Dok sam se odijevao čuo sam tatu:

— Sine, dođi ovamo.

— Dobro jutro — kažem tati.

— Slušaj sine, ti znaš da su ljudi koji su s nama radili kao klaunovi otišli. Mama i ja ostali smo sami. Potreban nam je najmanje još jedan klaun. Nemamo novaca da platimo nekog iz drugog cirkusa. Zato, od danas ćeš ti s nama početi vježbati, a za nekoliko dana imat ćeš i prvi nastup — bile su to tatine riječi.

Gledao sam ga, nisam znao veseliti se ili ne?! Godinama su govorili da ne mogu biti klaun jer ne razlikujem boje, a sada... eto?! Ja im nisam ništa govorio o starcu, o tome da sam neke boje već naučio... Prije nego li sam odgovorio, tata je već rekao:

— Odmah poslije škole dođi kući da počnemo vježbati!

Ali tata... htio sam reći da moram u bolnicu, da već nekoliko dana nisam posjetio svoju princezu...

— Nema ali! Odmah poslije škole dođi kući! Jesi li me čuo?

— Da... — čuo sam, čuo... kako ne bih čuo kad viče... ja ne razlikujem boje, ali dobro čujem.

Što sada da učinim!? Ona će se sigurno naljutiti na mene, a ja to ne bih nikako želio. Tko zna kada ću imati vremena da je posjetim? Možda bi bilo najbolje da za odmora otrčim u bolnicu i sve joj ispričam. Trčat ću kao lud i stići na vrijeme natrag u školu.

Tako sam odlučio koračajući putem prema školi. Kad sam ušao u školu, skinuo sam cipele, obuo papuče i krenuo prema razredu. Vrata razreda bila su otvorena, pozdravio sam se s nekoliko učenika i ušao u razred. Ukočio sam se kao kamen.

U mojoj klupi sjedila je ona?! Moja princeza... Imala je gips na lijevoj ruci. Polako, korak po korak, kao da sam zaboravio hodati. Više iz straha nego zbog crvene boje koju sam osjećao na licu, približavao sam se našoj klupi. Ona me nije ni pogledala. Kad sam sjeo u klupu, rekao sam:

— Zdravo... — ili tako nešto. Znam da sam je htio pozdraviti.

Nije ništa odgovorila. Što sad?! Dobro, mislio sam, možda mora proći malo vremena da se ponovno pri-

vikne na mene. Možda ću za to vrijeme smisliti nešto pametno...

Kad je prošlo dovoljno vremena, negdje pred sam kraj sata, okrenuo sam se prema njoj i tiho rekao:

— Zdravo... — nisam smislio ništa pametnije.

Ništa?! I dalje šuti... Sigurno je boli ruka. Na početku drugog sata podigla je onu zdravu ruku iako učiteljica nije ništa pitala. Tako je drži i čeka da je ugleda učiteljica. Sigurno je ruka boli pa će pitati može li otići kući. Zamolit ću našu razrednicu da pusti i mene. Bez razmišljanja podignem i ja ruku. Otpratit ću je. Ne može sama ići kući s tako bolesnom rukom. Kad:

— Hajde, reci, što želiš? — pita učiteljica mene.

— Ja?! Ovaj... — ne mogu prvi reći.

— Što je sad? Zar nisi podigao ruku?

— Jesam... jesam, ali ona je prva podigla ruku — i pokažem na njezinu ruku koja je još uvijek bila visoko podignuta.

— Hajde, dobro... reci ti prva! — uh, napokon.

— Molim vas da me premjestite u neku drugu klupu! — ajjja, jaajaaa, jaajj...

Odmah sam spustio ruku. Pa ona se strašno ljuti na mene?! Jao, što da učinim? Na sreću, učiteljica je nije odmah premjestila. Učiteljica nije ni znala da se ona ljuti na mene.

— Zašto? — upita učiteljica.

— Imam u gipsu lijevu ruku, a sjedim na lijevoj strani klupe, pa nemam kamo nasloniti ruku — odgovori ona vrlo ozbiljno.

— Pa dobro reče učiteljica — zbog toga se ne moraš premještati u drugu klupu, možete se samo zamijeniti za stolice — i pokaže na mene.

Tišina...

— A ti? Jesi li se sada sjetio što si htio pitati!? — ne zaboravlja učiteljica.

— Ovaj... da, htio sam pitati možemo li se ona i ja zamijeniti za mjesta jer ona ima gips na lijevoj ruci a ja...

— U redu, u redu... zamijenite već jednom mjesta! — sada već ljutita reče učiteljica.

— U redu — reče princeza i ustane.

Pričekala je da ja ustanem, da pokupim sve svoje stvari i da njezine premjestim na desnu stranu klupe. Sjela je baš kao prava princeza.

Šutjeli smo do kraja petog sata. Kad je zvono posljednji put zazvonilo potrčao sam pred školu i čekao svoju princezu. Mislio sam kako ćemo o svemu lijepo razgovarati hodajući prema kući, iako mi nemamo kuće.

Iako je znala da je čekam, prošla je pored mene kao da je ne čekam. Dobro, ako je takva, pomislio sam u sebi, reći ću da je ne volim.

Nisam ništa rekao jer ja nju volim. Samo što sam pomislio na to koliko je volim, zacrvenio sam se, a ona se baš tada okrenula. Bio sam crven, strašno crven. Strogo me pitala:

— Što ti je?! Zašto hodaš iza mene? Zašto me pratiš?

Stajao sam preplašen i ništa nisam uspio izgovoriti, osim:

— Ja... ja... Ja ne...

Ona gleda u mene. Zaprijeti mi prstom:

— Srami se!

— Sramim se... — odgovorio sam. — Eto, sav sam crven. Crven sam od stida...

Gledala me je još nekoliko trenutaka i kao da mi je bilo malo lakše. Ja sam gledao u zemlju. Kad sam je ponovno pogledao u oči, rekla je:

— Dobro, ako se sramiš, dođi malo bliže i pomogni mi nositi ruku. Gips je vrlo težak.

Približio sam se, uzeo njezinu ruku i stavio je na rame. Bila je zaista teška. Kada sam se umorio, premjestio sam je s lijevog ramena na desno... Jaooooooooo?! Pa mi smo zagrljeni?!

Zastao sam, morala je i ona... gledali smo se. Bili smo zagrljeni rukom u gipsu.

— Zašto nisi došao u bolnicu? — pitala je tužno.

— Paaaa... ne znam... — nisam znao što da joj kažem.

— Kako ne znaš?! Zašto nisi došao?

Nisam mogao reći istinu jer bi ona tako saznala da ja ne poznajem sve boje. Tko zna što bi ona o tome mislila. Nešto sam morao izmisliti:

— Znam, znam. Znaš li zašto? — sjetih se.

— Ne znam. Zato te i pitam.

Ispričao sam da su mama i tata ostali bez klaunova i da ne znaju što sada učiniti. Nemaju novaca da plate nekog novog klauna, pa je tata na kraju odlučio da bih ja mogao biti jedan klaun. Zato sada neprestano vježbam. Vježbam vrlo teške pokrete koje mora znati svaki klaun ako želi biti smiješan.

Eto, zato nisam mogao doći u bolnicu. Nisam imao vremena.

Ona je sve to slušala i vidjelo se da se veseli toj vijesti. Sada ćemo zajedno nastupati u cirkusu. Ali, kad me upitala kada sam počeo vježbati morao sam reći:

— Danas... poslije podne...

Još se jednom naljutila. Sada je znala da postoji neki drugi razlog zbog kojeg je nisam posjetio. U redu, ne želim da se ponovno ljuti. Odlučio sam reći istinu! Ako ona mene zaista voli, to i neće biti strašno. Malo sam se nakašljao i počeo:

— Ono što ću ti sada reći ne smiješ nikome pričati!

— Baš me briga što ćeš mi reći! Ja hoću znati zašto me nisi došao posjetiti u bolnicu.

— Eto, slušaj, o tome ti i hoću govoriti... Ali, to je moja tajna. Obećaješ li da nikome nećeš reći?

Obećala je.

—Ja ne razlikujem boje! — gledam što će na to reći.

—Koje boje?

Kakvo je sad to pitanje?! Koje boje?! Možda ni ona ne razlikuje boje? Poveselim se iako to nije veselo:

—A ti? — pitam je i gledam.

—Što ja?! — gleda i ona mene.

Sigurno sam nešto krivo pitao, pomislim u sebi, jer se nismo razumjeli. Možda je najbolje da objasnim sve ispočetka:

—Ja ne razlikujem boje! — gledam što će sada reći.

—Koje boje? — sve isto... moram to reći nekako drukčije. Na primjer ovako:

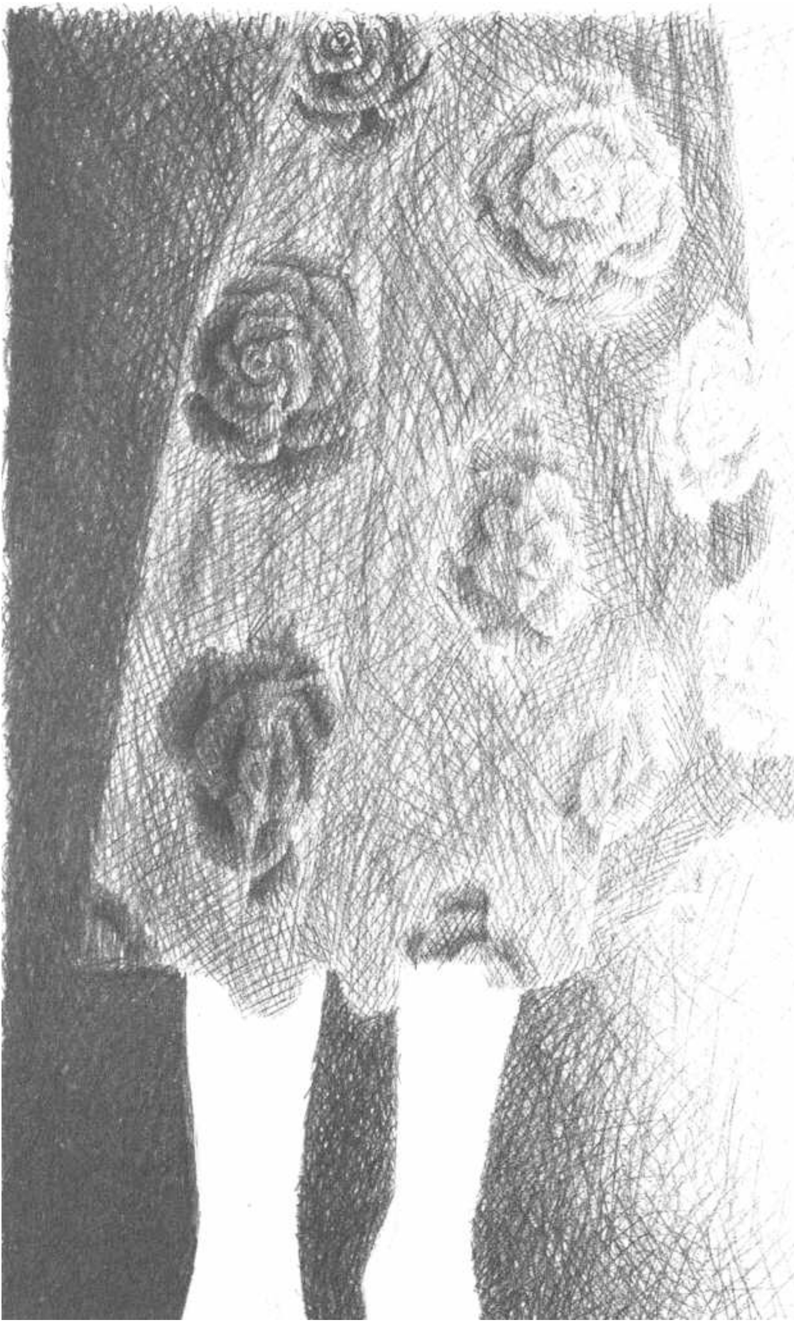
—Ja ne razlikujem, crvenu, žutu, zelenu, plavu i sve druge boje. Niti jednu!

Tako, sad sam rekao jasno. Ali, ni to nije bilo jasno. To se vidi po njezinom pitanju:

— Od čega ih ne razlikuješ? — to je bilo njezino pitanje.

— Ah, kako je teško objasniti onome tko razlikuje boje da postoje i oni ljudi koji boje ne razlikuju. Zato sam bio strpljiv:

—Ja ne razlikujem crvenu boju od plave, niti zelenu od plave, niti plavu od žute, a ni žutu od zelene.

Ona se zamislila i nakon kraće stanke rekla:

— A razlikuješ li smeđu od plave?

— Ne, ne i ne! Ja ne razlikujem niti jednu boju! Ja ne vidim ni jednu boju! — sada sam već bio ljutit.

— Kako ne razlikuješ? Koja je ovo boja? — i pokaza na svoju haljinu.

— Siva — odgovorim.

— Kako siva, vidiš da je ljubičasta?! — čudi se ona.

— Nije ljubičasta nego siva! — vičem ja.

— A ovo? Koje je ovo boje? — pokaže na svoju košulju.

— I ona je siva — iako sam znao da je crvena, ali morao sam njoj do kraja objasniti što je to s mojim bojama.

— Kako siva?! Pa ona je crvena?! — čudi se ona.

— Ja vidim samo sivu boju, i sve druge boje vidim kao da su sive. Razumiješ? — govorim polako.

— Pa ti onda ne razlikuješ boje?!

— Pa to ti ja neprestano govorim! — napokon.

Uhvatio sam je za gips i objasnio da se ne treba ništa brinuti, da ja sada učim razlikovati boje, da imam najboljeg učitelja, i da ću ih uskoro moći razlikovati.

— Učio sam svakog dana i zato nisam mogao doći u bolnicu i posjetiti te. Neke boje već razlikujem, već mnogo toga znam o plavoj, žutoj, zelenoj, bijeloj, crvenoj... da, i o crvenoj... I da znaš, crvenu sam boju prvi put osjetio kod tebe u bolnici.

— U bolnici?! Pa tamo je sve bijelo?!

— Osim tvog i mog lica… kad si mi rekla…

— Volim te…

Više se nije ljutila. Hodali smo prema kući, iako mi nemamo kuće, a ja sam nosio njezin gips.

PREDSTAVA

Kad smo stigli do šatora, pozdravili smo se poljupcem u obraz. Ona je otišla svojim roditeljima, a moj je tata već bio nestrpljiv. Rekao je požurujući me:

— Hajde, odmah počinjemo.

Presvukao sam se u nekakav kostim, nije mi se sviđao, ali to sada i nije bilo važno. Ušli smo u veliki šator. Na sredini šatora je cirkuska arena, puna piljevine. To je dobro, jer ako bi netko kojim slučajem pao, na primjer s konja, ne bi se jako udario. U šatoru je bio mrak pa sam pričekao da tata upali svjetla. Stajao sam na sredini cirkuske arene. Zamislio sam kako će to izgledati kad sve bude oko mene prepuno gledalaca. Čudno, nisam to mogao ni zamisliti. Znao sam samo jedno: svakog dana moram neprestano vježbati da na prvom nastupu ne učinim nešto pogrešno. Eto, kad se tata vratio, svjetla su bila upaljena i mi smo počeli vježbati.

Prva vježba:

Tata mi je objasnio da pokrete koje sada pokazuje mora znati svaki klaun da bi bio smiješan čim uđe u cirkusku arenu. Klaun mora dotrčati do sredine arene i duboko se pokloniti. Tako duboko da glava dodiruje koljena i tada pasti na glavu ne savijajući koljena. Oslanjajući se samo na glavu i noge klaun je vrlo smiješan jer izgleda kao trokut. Rukama se ne smije pomagati. To je prva vježba. Od nje boli glava.

Druga vježba:

Druga je vježba nastavak prve vježbe. Da bi se ona dobro izvela, treba naučiti kako se iz trokuta klaun pretvara u crtu. Treba ispružiti noge i glavu, ali tako da se padne na trbuh. Ni tu se nisam smio pomagati rukama. Od ove vježbe boli trbuh.

Treća vježba:

U toku ove vježbe morao sam naučiti što mogu učiniti dva klauna. Drugi je klaun bio moj tata. Vježba se zove ulica. Ja sam ležao kao crta, a tata me nekoliko puta pregazio kao automobil. Kad bi mi stao na leđa, morao sam trubiti kao automobil. Od ove vježbe bole leđa.

Četvrta vježba:

Tata je donio puno vode i polio me. Ova se vježba zove kiša. On kaže da je to uvijek smiješno pa smo uvježbavali nekoliko puta.

Peta vježba:

Petu vježbu nismo ni počeli jer sam nakon četvrte počeo kihati. Prehladio sam se i tri dana ležao u krevetu.

Ležao sam i pio čaj. Ulaz u moju sobu, iako to nije soba, tako je uzan da moja princeza nije mogla ući u moju sobu. Njezina ruka u gipsu zapinjala je na sve strane. Stajala je u kuhinji, a ja sam ležao u sobi. Gledali smo se i pričali.

Rekla mi je što su sve učili u školi, a ja sam njoj objašnjavao da mi se nešto neobično događa. Već dvije noći ne sanjam ništa. U moj san više ne dolazi strašni zmaj. Zabrinuo sam se zbog toga, čak sam pomislio da mu se nešto dogodilo. Ona se raspitivala o strašnom zmaju, a kad sam rekao da se mi već dugo družimo, da smo se često zbog nje i tukli, rekla je da taj zmaj i nije tako strašan. A nije ni zao. Eto, sada, kad sam bolestan, sada ga nema.

— Sigurno te ostavio na miru dok ne ozdraviš.

Dok sam tako ležao, razmišljao sam i o starcu. On je mudar, on će se sigurno dosjetiti da sam ja bolestan

i da me zbog toga nema u šumi. Ipak sam se pomalo čudio što mi nije poslao neki lijek. On sigurno zna kojim se biljkama najbolje liječi prehlada. Ali, meni je već bilo mnogo bolje.

Trećeg dana, dok sam ležao u krevetu, došao je k meni tata i zabrinuto rekao:

— Vidiš sine, ti si sada bolestan, a mi nemamo novaca da pozovemo doktora. Mama i ja smo jučer dugo razgovarali da ti počneš s nama nastupati čim ozdraviš. Ako ne budeš imao temperaturu, možda već sutra. Moramo zaraditi novac za život. Bio sam vrlo iznenađen. Pa ja znam samo ono... trokut — crta — ulica — kiša?! Što ću ja predstavljati? Sav preplašen pitao sam tatu:

— Što ću ja raditi? Još ništa ne znam?!

Tata me rukom počešao po glavi i objasnio:

— Radit ćeš ono što znaš. Mama i ja ćemo nasmijati ljude. Ništa se ti nemoj brinuti. A ono s kišom, to ćemo preskočiti. Moramo paziti da se ponovno ne prehladiš.

Sve ono što se dogodilo sljedećeg dana zaboravio sam. Znam samo da sam cijelog dana mislio na predstavu. Ne sjećam se ni jesam li bio u školi, jesam li bio u šumi, ne znam jesam li vidio princezu, ništa... ništa... sve sam zaboravio... samo sam čekao predstavu...

Večeras u osam!

Pred nastup mama me odjenula u bijeli kostim. Rekla je da je to stari običaj, da se klaun za svoj prvi na-

stup odjene sav u bijelo, a kad prvi put nasmije gledaoce, tada dobije prvu šarenu zakrpu, pa drugu... treću, sve dok ne postane vrlo smiješan i zato vrlo šaren.

Prije nas nastupili su konji i njihovi jahači, psi koji mogu hodati na dvije noge, gutač vatre i mađioničar. Nakon toga u arenu je utrčao naš susjed s mikrofonom u ruci i počeo govoriti:

— A sada, dragi gledaoci, sada će nastupiti najsmješnija obitelj na svijetu. Klaun i njegova žena klaunica, te po prvi put u ovom cirkusu — njihov sin. Po prvi put!

Gledaoci su se već počeli smijati, vikati, pljeskati... Prvi je u arenu istrčao tata. Namjerno se spotaknuo, i pao. Svi su se smijali. Zatim se pretvorio u trokut. Svi su se smijali. Pa u crtu... Moja mama?! Nisam ni primijetio kad je ona utrčala u cirkusku arenu. Gazila je tatu kao automobil. Svi su se strašno smijali. Tada mi je tata rukom dao znak, mahnuo mi neka uđem u arenu.

Potrčao sam prema njima baš kada je mama pala preko tate. Ležali su i gledali u mene. Kad sam dotrčao do njih... preskočio sam ih. Stao na sredinu cirkuske arene... U oči mi je bljeskalo stotinu reflektora. Gledao sam u ta svjetla i ništa nisam vidio. Okrenuo sam se prema tati, mami... ali?! Njih nije bilo... Pobjegli su u mrak?!

Ostao sam sam... Svuda oko mene bilo je svjetlo, a iza tog strašnog svjetla bio je mrak prepun ljudi. Bojao

sam se. Ispružio sam ruku prema tom mraku i glasno... najglasnije viknuo:

— Maaaaaamaaaaa...

Još za trenutak vladala je tišina, a zatim sam čuo smijeh. Iz stotinu grla do mene je dopirao smijeh. Sve do tada, dok se nisu počeli smijati, mislio sam da su tata i mama tu negdje, u blizini, ali sada sam znao da ih neću naći... Bio sam sam... Spustio sam ruku koju sam još uvijek držao ispruženu prema mraku, podigao sam glavu i zaplakao. Plakao sam najvećim suzama na svijetu...

Ne znam koliko je to trajalo... Netko je ugasio svjetlo, i odnio me iz cirkuske arene.

Mama je u sobi skidala odjeću s mene i pitala što hoću za večeru. Nisam htio ništa jesti, htio sam saznati nešto drugo. Nije me zanimalo zašto su mama i tata pobjegli u mrak i ostavili me samog. Od tate sam često čuo da svatko mora sam naučiti što se može a što ne može raditi u cirkuskoj areni. Zanimalo me nešto drugo:

— Mama... zašto su se oni ljudi meni smijali?

Mama je dugo šutjela, pitala me zar zaista ne želim jesti... I ja sam šutio. Na kraju je rekla:

— Smijali su se jer nisu znali što bi drugo. Oni su mislili da si ti običan klaun, da ti ne plačeš, da je sve to dobro uvježbano... Ne znam... pitaj tatu.

Mama nije bila sigurna da je dobro odgovorila na moje pitanje. Ipak zanimalo me još nešto:

— Mama... što ste ti i tata radili u mraku? Zašto niste došli u arenu?

Kad sam je to upitao, rekla je da mora raspremiti kuhinju, da još nešto mora sašiti... da...

— Mama... što ste radili u mraku? — morao sam to saznati.

Mama sada nije mogla ništa drugo nego odgovoriti:

— Plakali smo... plakali... — rekla je brišući suze.

To me jako razveselilo, iako to nije veselo. Ali, bolje da su plakali kao ja nego da su se smijali kao gledaoci. Ipak, morao sam pitati još nešto.

Zašto ste plakali?

— Ne znam... — odgovorila je tiho — možda zato jer smo i tata i ja cijelog života htjeli nasmijati ljude, uvijek smo htjeli biti smiješni, uvijek smo pazili da ne budemo tužni... a ti si danas bio baš onakav kakvi smo mi najčešće bili izvan cirkuske arene. Tužni i... nespretni... sami... A ljudi su se smijali... Vidiš kako je sve tu čudno... vrlo čudno...

Nisam htio više ništa pitati iako još mnogo toga nisam razumio. Otišao sam spavati, a sutra ću o svemu razgovarati sa starcem. Bio sam tako umoran da nisam mogao ni sanjati. Mirno sam spavao sve do jutra.

—■ Hajde, sine, i danas moraš u školu — probudila me mama.

BIJELA

U školi je bilo kao i svakog dana. Netko je dobio peticu, netko jedinicu. Mene nisu ništa pitali jer sam tri dana bio bolestan. Neprestano sam mislio na jučerašnji događaj. Moja je princeza cijelo vrijeme šutjela. Ona je jučer bila na predstavi i sigurno zbog toga šuti. Možda se srami što sam plakao.

Kad smo odlazili iz škole, pomogao sam joj nositi ruku. Prije kuće, iako mi nemamo kuću, rekao sam princezi da moram posjetiti starca o kojem sam joj pričao. Samo je kimnula glavom kao da kaže da, i pozdravila me. Kad sam već krenuo drugim putem, onim prema šumi, zastala je, okrenula se i tiho rekla:

— Ti si najljepši klaun kojeg sam ikada vidjela.

Gledao sam kako žuri prema cirkusu. Bio sam veseo, iako nisam znao zašto je to rekla.

Starac je sjedio u šumi pored puta. Činilo se, kao i

uvijek, da gleda u daljinu. Sjeo sam pokraj njega bez riječi. I on je šutio.

Neka je ptica proletjela glasno pjevajući. Starac se okrenuo za njom i kad je više nije čuo, rekao je:

— Tužna je...

— Da, tužna... — kažem ja isto što i on.

— A zašto je tužna? — upita on mene.

— Ne znam, možda nešto ne može naći? — pogađam ja.

A starac šuti. Ne dugo.

— Ne, dječače, tužna je zato jer si i ti tužan. Kad je čovjek tužan, tada njemu i sve oko njega izgleda tužno. Da si ti danas veseo, cvrkut ove ptice bio bi isto takav. Ali, tebi se nešto dogodilo...

Nije pitao što mi se dogodilo jer je znao da ću ja sam sve ispričati. I to sam naučio od starca, da ponekad ne treba postavljati pitanja, da ponekad čovjek sam hoće reći a da ga nitko i ne pita.

Malo po malo, riječ po riječ, ispričao sam starcu sve. O svojoj bolesti, kako je sve to počelo, zašto sam obolio, što mi je tata rekao, kako je protekao moj prvi nastup... Na kraju i ono najvažnije, ono zbog čega sam i došao:

— Ja sada više ništa ne razumijem. Gledaoci su se smijali, mama i tata su plakali, moja je princeza rekla da sam najljepši klaun kojeg je do sada vidjela. Kako je to moguće? A ja sam stajao i plakao?!

Starac je šutio. Zatim je ustao, učinio nekoliko koraka niz puteljak, kao da će otići, pa se vratio i odšetao puteljkom prema šumi. Znao sam da će se vratiti. Kad se ponovno pojavio, upitao sam što o svemu tome misli.

— Mislim da li ti kazati istinu ili ti ispričati još jednu priču koja i nije istinita, ali je lijepa.

Malo sam razmišljao, sjetio se onog što je starac govorio o ptici, pa sam odlučio.

— Starče, recite mi istinu. Tužan sam pa nisam siguran da bi mi se ta vaša priča činila lijepom. Recite mi istinu.

Starac se na te moje riječi okrenuo prema meni i mirnim glasom govorio istinu:

— Dječače, ti si već mnogo toga naučio, mnogo toga upoznao. A sada se sjeti kako je bilo prije toga. Ti nekada nisi znao kakva je boja plava, kakva je crvena, nisi znao da je plava duboka, a crvena topla. Tebi je nekada crvena bila siva. Je li tako?

Da je tako nisam morao ni odgovoriti. Bilo je baš tako. Starac je nastavio:

— A drugim ljudima crvena je bila crvena, plava plava. Što to znači?

Šutio sam jer sam znao da će starac sam odgovoriti. Eto:

— To znači da ista boja, crvena na primjer, može nekim ljudima izgledati ovako, a nekima drukčije. Ra-

zličitim ljudima iste stvari izgledaju drukčije. Tako si i ti jučer, u cirkuskoj areni, jednima izgledao smiješno, drugima tužno, a tvojoj djevojčici lijepo. Svatko je u tebi vidio ono što je htio vidjeti. Ali, na kraju svega to i nije važno! Najvažnije je to kako si se ti osjećao. Hajde, sjeti se. Kako si se ti osjećao? Jesi li bio tužan, veseo, ili ti se činilo da si lijep? Ili ružan? Hajde, sjeti se.

Ah, kako je to bilo teško pitanje. Kako sam se ja osjećao? Kako? Nisam bio ni tužan, ni sretan, nisam ništa mislio... ni da sam lijep, ni ružan... bio sam... bio sam...

—Bio sam začuđen! Da... čudio sam se.

Starac me uhvati s obje ruke i polako me tresući reče:

— Da, daaaaa... dječače, bio si začuđen! Bio si zbunjen, kao kad smo počeli pričati o bojama. Sjećaš se kad sam ti pričao da je plava duboka, da zelena miriše na travu... čudio si se svemu, čudio... a to je dobro! Tako si počeo učiti, upoznavati boje... I jučer si bio začuđen! Ti si bio klaun koji se čudi svemu oko sebe. I ljudi su se čudili, čudili su se klaunu koji plače...

Za trenutak je zastao, ustao, i kuckajući štapom po kamenu rekao:

—Pravi klaun je tužan klaun.

Pitao sam ga zašto je pravi klaun tužan klaun, ali

— To ćeš ti sam morati saznati. Sam... — reče starac i ponovno sjedne na kamen.

— Sada ću ti odgovoriti na tvoje prvo pitanje. Samo na to pitanje ću ti odgovoriti jer su tvoja pitanja postala za mene preteška. Od sada ćeš sam odgovarati na svoja pitanja. Sjećaš li se što si me prvi put pitao?

Zamislio sam se. Toliko sam ga toga već pitao da sam se teško mogao prisjetiti prvog pitanja... ali, pa da! Sjetio sam se:

— Koja je moja boja? Koje sam ja boje? — to je bilo moje prvo pitanje.

Starac je ustao, nasmiješio se i polako krenuo puteljkom kojim je uvijek nestajao... tamo negdje... u šumi. Ustao sam i čekao da se okrene. Znao sam da će se okrenuti. I evo, okreće se, štapom pokazuje na mene, čujem kako kaže:

— Tvoja je boja bijela! — mahne mi odlazeći.

Neko sam vrijeme stajao gledajući za njim, iako ga više nisam vidio. Razmišljao sam o tome što je rekao, da ću sada sam odgovoriti na... Ah!?

— Čekajte, starče! Sjetio sam se nečeg strašnog! — i potrčao sam za njim.

Jedva sam ga stigao!

— Čekajte... Hoćemo li sutra razgovarati?

On sluša, trese glavom... i reče:

— Ne, dječače. Proći će dosta vremena do našeg ponovnog susreta... Dosta vremena.

Htio sam plakati, ali bi bilo bolje da kažem nešto pametno, nešto što će ga zadržati:

— Kad ćemo se ponovno vidjeti?

— Kad saznaš zašto je pravi klaun tužan klaun. Kad to saznaš, dođi ponovno u šumu.

GRAD

Kad sam se vratio kući, iako mi nemamo... Što?! Nema više ni šatora?! Kao da se ispuhao. Šareni je šator ležao na zemlji.

Ljudi su užurbano spremali kovčege, velike kutije, a životinje premještali u ograđene kamione. To znači da ponovno idemo na put. Mi nismo imali mnogo toga za spremanje. Klaunovi nemaju tigrove, pse, konje i slične životinje. Zato smo pomagali drugima. Ja sam najviše pomagao obitelji krotitelja tigrova.

Kad smo krenuli, okrenuo sam se prema šumi i mahnuo. Mislio sam na dan kad ću se ponovno vratiti ovamo i dugo, dugo sjediti sa starcem.

Putovali smo četiri dana. Cirkus se zaustavio u velikom gradu jer su ljudi koji rade u cirkusu mislili da je najbolje ostati nekoliko mjeseci na istom mjestu. To se može samo ako je grad velik. Uskoro dolazi zima pa se nikome ne putuje. Dva dana je trebalo da podignemo

šator, a već trećeg dana grad je bio oblijepljen plakatima našeg cirkusa. Na svakom plakatu pisalo je velikim crvenim slovima:

SVAKOG DANA U OSAM SATI VELIKA
CIRKUSKA PREDSTAVA

Sat vremena prije našeg prvog nastupa u tom gradu počeli su se mama i tata odijevati. Pogledavši me pitali su što čekam.

— Čekam da mi netko namaže lice — odgovorio sam.

Mama se začudila:

— Da ti namažem lice?! Ja mislim da još nije vrijeme za to. Nastupio si samo jednom, još nisi zaslužio boje.

Mirno sam odgovorio da ja i ne želim mnogo boja, već samo jednu.

Mama je odgovorila da je njoj svejedno i upitala:

— Hoćeš li žutu, plavu, zelenu, ili neku drugu?

Pokazao sam prstom na jednu boju:

— Bijelu... ja hoću samo bijelu.

— Bijelu? — začudi se tata — zašto bijelu? Neće ti lijepo pristajati uz šareni kostim!

Sada sam morao imati hrabrosti da kažem sve:

— Tata, ja ne želim šareni kostim. Ja hoću bijeli kostim, potpuno bijeli.

Tata me gledao, vidio sam da ne zna što da kaže. Kao da se ljutio:

— Kakav bijeli kostim? Pa to uopće ne izgleda smiješno?! Klauni se uvijek šareno odijevaju!

Što sam sada mogao reći? Zar da mu prepričam cijelu priču o starcu i sebi? Za to nisam imao dovoljno vremena. Predstava počinje za dvadesetak minuta. Tišinu prekine mama:

— Dobro, možda sam ja kriva za to. Pred prvi nastup ispričala sam mu o onom starom običaju da klaunovi nastupaju u bijelom kostimu sve dok ne nasmiju gledaoce.

Uh, spasila me mama. Tata je rekao da je to već napušteni običaj, da su svi današnji klaunovi šareno odjeveni, ali da sada nema vremena svađati se s nama. Neka bude kako mi hoćemo.

Lice mi je namazala prekrasnom bijelom bojom. Pogledao sam se u ogledalo. Nisam bio smiješan. Pogledao sam tatu i mamu. Oni su bili smiješni. Stao sam bliže njima da vidim kako izgledamo svi zajedno... čudno. Izgledali smo čudno.

Uskoro smo začuli burni pljesak u šatoru. To je značilo da predstava počinje. Požurili smo u veliki šator.

Konji, psi, gutači vatre i mađioničar nastupali su prije nas. Zatim je red došao na klaunove.

Tata je potrčao prema sredini cirkuske arene, spotaknuo se i pao. Ljudi su se smijali. Mama je potrčala prema njemu, spotakla se o tatu i pala preko njega. Lju-

di su se smijali. Ja sam polako koračao prema njima, zastao pokraj njih i pružio im ruku. Htio sam im pomoći da ustanu. Kad su tata i mama ustali i začuđeno me gledali, ljudi su se smijali. Dok sam odlazio s pozornice, ljudi su se smijali. Tek kad sam izišao iz arene, mama i tata su počeli izvoditi svoje uvježbane vragolije. Ljudi su se smijali.

Čekao sam ih u garderobi. Došli su držeći se za leđa i bubrege. Bili su umorni i tužni. Tata je rekao:

— Eeeee, nije to više za nas. Stari smo mi za te ludorije...

— Da — isto je mislila mama — sve me boli od tog bacanja i padanja.

Gledali su mene, dugo, a onda pitali:

—A ti sine, što ti hoćeš? Ti ne želiš biti smiješan?

— Ne! — rekao sam. — Ja ne želim biti smiješan. Ja želim da se ti ljudi prestanu smijati. Ja ne volim kad nam se smiju.

Tata je još jednom uzdahnuo, kao da se nečeg prisjeća, pa mi reče:

— To je lijepa želja, ali to nije moguće u cirkusu. Ljudi dolaze u cirkus da bi se smijali.

Tako smo završili naš kratak ali važan razgovor. Vrlo važan! Nakon što mi je tata rekao da ljudi dolaze u cirkus smijati se, ja sam odlučio razgledati ovaj grad, i ljude u njemu. Pitao sam zašto se ti ljudi ne smiju

u gradu, zašto se ne smiju kod kuće, zašto dolaze u cirkus.

Razmišljajući o tome legao sam u krevet. Sutra ujutro idem u grad, a moram pronaći i neku školu. Do kraja ovog razreda ostala su samo dva mjeseca. Zaspao sam razmišljajući o gradu i o ljudima koji žive u njemu.

— Dobar san — pozdravi me vrlo tiho strašni zmaj.

Oh, kako sam se iznenadio. Nije ga bilo već nekoliko noći. Kako se samo promijenio, više ne skače na mene i ne napada me?!

— Što je, strašni zmaju, gdje si do sada? — upitao sam nježno.

Tužnim korakom, oslanjajući se na rep, otišao je u kut i naslonio se na zid.

— Ufffff... — uzdahnuo je ispuštajući mnogo dima.

Njemu se nešto dogodilo?! On više ne riga vatru.
Samo dim izlazi na njegova strašna usta?!

— Što se dogodilo, strašni zmaju? — pitam ga već pomalo uplašen.

— Uffff... — uzdahne on još jednom — bolje da ti ne pričam!

— Hajde, moraš mi ispričati. Možda ti ja mogu pomoći?

Tako sam, napokon, od zmaja čuo tužnu priču. Zmaj je došao za nama u grad, htio je doći u moj san, ali je stigao nekoliko sati prerano. Mi smo još bili u

poslu, još smo postavljali šator. Bilo mu je dosadno pa je odlučio ući u san nekog drugoga, da mu vrijeme brže prođe. Tako je lutao gradom tražeći nekog spavača. Ugledao je kroz prozor čovjeka koji hrče na vrlo mekanom krevetu i pomislio da bi to mogao biti dobar san. Soba u kojoj je spavao taj čovjek izgledala je vrlo lijepo. Namještaj blistavih boja, na podu veliki debeli prostirač... Zastori su bili navučeni preko prozora, a u kutu je rasla velika zelena biljka. I, zmaj uđe u san toga čovjeka. Ali, čim je ušao u njegov san, uhvatila su ga dva čovjeka i taj spavač. Uhvatili su ga i vezali lancima. U grlo mu lijevali vodu sve dok se njegova vatra nije potpuno ugasila. Tako okovanog odvukli su ga u kamion pa u zoološki vrt. Prodali su ga. Kad su odlazili, mahali mu s mnogo novaca u ruci i vikali da kaže i drugim zmajevima gdje oni spavaju, da ih u ovom gradu jedva čekaju...

Eto, jedva je nekako uspio pobjeći iz groznog kaveza.

Nakon dva dana iskopao je tunel ispod ograde, i dok su ga čuvari tražili u tunelu, on je odletio. Sreća je što zmajevi mogu letjeti.

Ipak, kad sam čuo cijelu priču, začudio sam se zmaju. Zašto je dopustio da ga tako lako uhvate, zašto nije oteo njihove princeze i s njima se tukao? Zašto nije oteo princezu tog zlog spavača? To sam ga pitao.

— Eto, to je ono najgore i najstrašnije! — odgovori zmaj. — Ti ljudi, i taj spavač, oni nemaju svoje princeze. Oni nikoga ne vole. Taj spavač mrzi sve ljude. I princeze. Eto, zato mu nisam mogao ništa... — tužno reče zmaj.

Da, da... Znao sam da tu žive veliki čudni ljudi. Ispričao sam zmaju da sutra namjeravam prošetati gradom i vidjeti kakvi su to ljudi. Rekao je da se čuvam i da on odlazi iz grada čim se ja probudim.

— I molim te, sanjaj što duže jer sam vrlo umoran. I nesretan. Ugasila mi se vatra. U tvom sam snu siguran, probudi se što kasnije — moli me zmaj.

Dobro, spavat ću koliko budem mogao. Vidim da mu nije lako. Prije negoli je zaspao u mom snu, rekao je vrlo tiho:

— Nemoj se ljutiti što se danas s tobom ne mogu tući... vrlo sam rlmoran...

POSLJEDNJA PREDSTAVA

Tog jutra mama me nije probudila jer još nismo znali u koju ću školu. Zmaj je nestao, kao i svakog jutra. Nadao sam se da se dobro odmorio.

Za vrijeme doručka rekao sam mami da bih htio prošetati gradom. Ona se bojala da se ne izgubim. Ali, ja sam već odrastao, uvjeravao sam je, ne mogu se izgubiti. Ako se i izgubim, pitat ću ljude gdje je naš šator, cirkuski šator. Grad je prepun plakata, svi znaju gdje je naš šator.

Dozivao sam kćerku krotitelja tigrova, ali nikoga nije bilo u njihovom šatoru. Susjeda mi reče da su već vrlo rano otišli u grad. Oni sigurno traže najbolju hranu za svoje tigrove. Možda se i sretnemo, tko zna!

Gradske ulice su bile široke, ali je po njima vozilo tako mnogo automobila da je na svakom raskršću bila velika gužva. Mene nisu zanimali automobili ni ulice, već ljudi. Gledao sam ih kako se žure na sve strane.

Morao sam paziti kuda hodam jer sam se dva puta sudario. Vikali su na mene, odlazeći, zašto ne pazim kuda hodam! Čudno... kad se mama i tata sudare u cirkusu svi im se smiju?!

Na jednom uglu neki se čovjek spotakao i pao. Prošlo je mnogo ljudi, svi u žurbi, dok se jedan čovjek nije zaustavio i pomogao mu da ustane. Kad mu je pomogao, odjurio je.

Gledao sam u čovjeka koji se sada pridržavao za stup i otresao prašinu sa svog odijela. Još ga je od pada boljela noga. Taj je čovjek pao baš kao što pada tata u cirkusu. Gledao sam u ljude... nitko mu se nije smijao. Zašto se sada ne smiju? I zašto mu nisu pomogli ako im nije smiješno?! Dotrčao sam do njega i upitao ga:

— Mogu li vam pomoći?

I ne gledajući me odgovori:

— Neka, sam ću se snaći... samo ti idi.

— Ali, ja nikamo ne idem! — objašnjavam.

Čovjek se malo začudio, prvi put me pažljivo pogledao, i upitao:

— A što ti ovdje radiš?

Rekao sam mu da želim upoznati ljude ovoga grada, da sam ja tek jučer došao ovamo i da me zanima što rade ti ljudi kad nisu u cirkusu.

— E, što rade... — reče čovjek s mnogo stanki. — Trče, žure, htjeli bi zaraditi što više novaca, nitko nema

ni za što vremena... Samo to rade... neki ni to ne stignu...

Gledao sam ga, činilo mi se da i on nekamo žuri. Ipak, još se zadržao za trenutak. Brzo sam upitao:

Zašto vam nisu pomogli kad ste pali?

—Nemaju vremena...

—A zašto se nisu smijali? Vi ste pali vrlo smiješno.

Nemaju vremena...

Ni on nije imao vremena da sve objašnjava. Rekao je samo to da ljudi trče na sve strane ne bi li zaradili što više novaca. Kad zarade mnogo novaca, tada više ne moraju trčati jer kupe automobil. Onda jure automobilom na posao. Tako to traje sve dok ne ostare, ili dok im se ne dogodi prometna nesreća. Poslije toga leže u bolnici, ili kod kuće, jer su vrlo stari, i misle kako su cijelog života nekamo žurili, a nigdje nisu stigli.

Kad je otišao, ponavljao sam u sebi: nemaju vremena... nemaju vremena... nemaju vremena za smijeh... nemaju vremena da pomognu jedni drugima... nemaju vremena...

Hodao sam ulicama grada. Nisu bile čiste. Nemaju vremena da ih očiste. Zgrade su sive. Prozori zatvoreni. Nemaju vremena da ih otvore. Sve smrdi na automobile. Činilo mi se da sam ponovno zaboravio razlikovati boje. Sve je bilo sivo... Tužno...

Od svega toga postao sam vrlo žedan. Ušao sam u

veliku kavanu gdje su svi jeli i pili. Molio sam konobara čašu vode.

— Nema vode! Kakva voda! Možeš naručiti sok!

— Nemam novaca, nisam... — ali me on prekine.

Izišao sam žedan kao što sam i prije bio. Čudio sam se i gledao u te ljude. Morao sam skočiti u stranu jer me umalo srušio čovjek koji je trčao kao lud, a za njim još jedan, vičući:

— Držite lopova! Držite lopova, ukrao je novac!

Neki je čovjek sjedio na pločniku s praznom kutijom ispred sebe. Na papiru koji je držao u ruci i svima pokazivao pisalo je da već tri dana nije ništa jeo i da ih moli malo novaca... Neka je mačka htjela pretrčati ulicu. Bila je crna i pomislio sam da će nekome donijeti nesreću, ali... nesreća se dogodila njoj. Pregazio ju je automobil... Stajao sam i gledao u nju... Jadna mačka... uskoro je više nije bilo... drugi su je automobili raznijeli po čitavom gradu...

Otrčao sam kući, iako mi nemamo kuću, naš je šator mnogo veseliji od tih kuća... Taj je grad tužan... strašno tužan... i bezbojan.

O svemu sam tome razmišljao pripremajući se za predstavu. Razmišljao sam i o starcu. Zašto mi je rekao da je pravi klaun tužan klaun? Možda zato jer su i ljudi tužni?!

Cirkuska predstava počela je točno u osam. Sve je

bilo kao i uvijek. Isto. Ljudi su pljeskali, smijali se, vikali. Kao da su to bili ljudi iz nekog drugog grada, ne oni koje sam sreo jutros na ulici?! Smijali su se i mami i tati. Došao je red na mene. Polako sam hodao prema sredini cirkuske arene. Bio sam bijel, potpuno bijel. Mama i tata sakrili su se u mrak jer njihovi kostimi nisu pristajali mojoj bjelini. Ljudi su se smijali i pokazivali prstom na mene. Htjeli su se još više smijati... ali nisu znali zašto bi se još više smijali. Samo sam stajao i mirno ih gledao. I tada, kad se sve umirilo, kad se više nitko nije smijao, kad su se svi počeli čuditi... iz džepa sam izvadio jednu crvenu i jednu plavu maramicu. Visoko sam ih podigao. Načinio sam cijeli krug po cirkuskoj areni pokazujući tim ljudima iz sivog grada jednu plavu i jednu crvenu boju. Izišao sam. Nisu se smijali...

Kad sam došao na livadu ispred šatora raširio sam ruke i duboko udahnuo. Viknuo sam:

— Staaarčeeeeeee! — i počeo skakati od veselja po travi.

Nisu se smijali... nisu se smijali... nisu se smijali... Prvi put uspjelo mi je ono što sam oduvijek htio... Nisu se smijali... Nisu se smijali... Samo su se čudili... Čudili...

Uskoro je došla kćerka krotitelja tigrova. Sjedili smo na klupi ispred njezinog šatora i dugo, dugo šutjeli. Zatim je ona pitala:

— Što ćeš učiniti na sutrašnjoj predstavi?

Gledao sam je, nisam znao što da odgovorim:

— Ne znam... moram nešto smisliti.

Dok sam ležao u krevetu, razmišljao sam o sutrašnjoj predstavi. Što da sutra učinim? Da li da kažem ljudima da prestanu žuriti, da se mogu i u gradu smijati, da ne moraju doći u cirkus... ali, ja sam klaun?! Možda bih mogao... Ali, u sobu je ušao tata.

Čudno, nikada me nije zvao tako kasno. Istina je da sam već odrastao, ali sigurno je već ponoć.

— Slušaj, sine, poslije predstave pozvao me direktor cirkusa u svoj šator... Rekao je samo nekoliko riječi. Nije mi dopustio da mu odgovorim. On ne želi u svom cirkusu tužnog klauna. Rekao je da njemu nikakav bijeli klaun neće kvariti predstavu.

BIJELI KLAUN

Od toga dana više nisam nastupao u cirkusu. Mama i tata se nisu ljutili na mene, nisu me tjerali da postanem smiješan klaun. Radio sam u cirkusu, čistio šator nakon predstave, čistio kaveze životinja, lijepio plakate po gradovima u kojima smo imali predstave, pomagao mami i tati da se odjenu... i tako dalje...

Ponekad bih odjenuo kostim u kome sam nekada nastupao, namazao lice bijelom bojom i dugo se gledao u ogledalu. Neprestano sam mislio da mi nešto nedostaje.

Tako je to trajalo sve do onog dana kad sam mami i tati rekao da odlazim. Pitali su me kamo idem. Odgovorio sam da imam prijatelja kojeg bih volio posjetiti. Htjeli su znati kad ću se vratiti, ali ja to nisam znao. Obećao sam da ću ih posjetiti bar jednom u godini...

Mojoj princezi nisam morao ništa objašnjavati. Ona je mislila da ću ja to učiniti mnogo ranije. Rekla je da će me čekati.

Odjenuo sam svoje bijelo odijelo, namazao lice bijelom bojom i otišao.

Nisam žurio, nisam putovao vlakom ni autobusom, putovao sam pješice. Ljudi su se okretali i čudili. Pitali su jedan drugoga tko sam ja, sve dok se nije počelo pričati da svijetom hoda bijeli klaun. Otada sam čuo kako šapuću:

— To je taj, to je bijeli klaun... došao je i u naš grad...

Jednog dana stigao sam do šume u kojoj smo starac i ja dugo razgovarali. Na kamenu, na kome smo najčešće sjedili, nije bilo starca. Sjeo sam i čekao.

Čekao sam tri Noćidana, tri puta pozdravljao veliki požar noći, a kad je treći put dan izgorio, znao sam da starac više nije živ.

Iz svog malog kovčega izvadio sam ogledalo, plavu boju i na svom obrazu nacrtao duboku plavu suzu. Pogledao sam se. Da, eto to mi je još nedostajalo...

Od tog dana hodam svijetom, gledam ljude i čudim se. A priča se da će bijeli klaun hodati svijetom sve dok oko njega ne budu živjeli sretni ljudi.

BILJEŠKA O PISCU

Damir Miloš rođen je 1954. u Rijeci. Nakon završene srednje škole upisao je Filozofski fakultet u Zagrebu i diplomirao filozofiju i fonetiku. Na Katedri za filozofiju istoga fakulteta magistrirao je s temom Tijelo i govor. Radio je u Centru SUVAG, potom je bio asistent na Odsjeku fonetike Filozofskog fakulteta u Zagrebu, pa profesionalni jedriličar i instruktor jedrenja, a sada je samostalni umjetnik koji kao vanjski suradnik predaje filozofiju umjetnosti na Akademiji primijenjene umjetnosti Sveučilišta u Rijeci. Živi i radi u Vodicama.

Objavio je: *Pogled grad* (1985), *Se* (1987), *Smrt u Opatiji* (1988), *Bijeli klaun* (1988), *Nepoznata priča* (1989), *Autobiografija* (1989), *Kapetanov dnevnik* (1991), *Zoe* (1992), *Nabukodonozor* (1995), *Otok snova* (1996), *Kravata* (1998), *Klitostora* (2000), *Smetlar* (2005), *Komatske priče* (2006), *Cesta* (2008), *Meke ulice* (2008), *Piša. Povratak* (2011).

BILJEŠKA O ILUSTRATORU

Lovro Artuković rođen je 1959. u Zagrebu. Slikarski izraz temelji na figuraciji i intimizmu, razvijajući ga ponajprije na ikonografiji urbane civilizacije. Devet godina radio je kao docent na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Godine 2003. seli u Berlin, gdje i danas djeluje kao slobodni umjetnik. Izlagao je na brojnim samostalnim izložbama. Samostalno je izlagao 2002. godine u Museu dAgua u Lisabonu, nakon čega su uslijedile izložbe: “Spremište”, Tekstilni kombinat Zagreb, TKZ (2004), “Bestežinske slike”, Labor 019, Berlin (2004), “Promatranje”, Prima Center Berlin (2005), “64”, Galerija Josip Račić, Zagreb (2006), “Deklaracija”, Haus Ungarn/BHC Kollektiv, Berlin (2008) i druge. Godine 2008. realizirana je retrospektivna izložba njegovih radova u Galeriji Klovićevi dvori u Zagrebu, pod nazivom “Najbolje slike", koja je obuhvatila radove nastale između 1984. i 2008. godine. Tom prilikom objavljen je opsežni katalog njegovih radova pod nazivom *Najbolje slike* autorice Blaženke Perice (Galerija Klovićevi Dvori,

Zagreb, 2008). Artuković je primio Godišnju nagradu Hrvatskog društva likovnih umjetnika za najbolju izložbu u 2001. godini. U izdanju naše kuće Artukovićevu opusu posvećene su knjige *Lovio Artuković: Slike 1985-1997.* Feđe Vukića iz 1998. i *Neobarokni subjekt* Krešimira Purgara iz 2006. godine. O njemu su snimljena dva filma: eksperimentalni film *Krađa* u režiji Lukasa Nole iz 2004. godine i dokumentarni film *L.A. Nedovršeno* Igora Mirkovića iz 2008. godine. Živi i radi u Berlinu.

SADRŽAJ